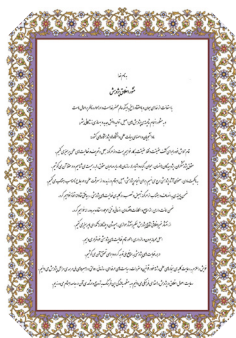

نور معرفت

شماره ششم - بهار ۹۶
فصلنامه علمی فرهنگی
مدرسه علمیه انوار الصادق

ستاره ای بدرخشید و ماه مجلس شد ....

نور معرفت

فصلنامه علمی فرهنگی مدرسه علمیه انوار الصادق (علیه السلام)

شماره ششم / بهار ۹۶

صاحب امتیاز: مدرسه علمیه انوارالصادق

مدیر مسؤول: حجه السلام حسن منصوریان

سردبیر: حجه السلام حسن منصوریان

مدیر داخلی: حجه الاسلام جواد منصوریان

هیئت تحریریه: سید محمدعلی صادقی مفرد، امین زارعی

سجاد نوراللهی، جواد تنهایی، وحید قائمی، محمد ظفر

آدرس اینترنتی: www.anvarossadegh.ir

شماره تماس: ۰۵۱۳۸۵۳۵۳۸۷

دلدادگی به عالم معنا در حوزه اساس کار است .

وقتی طلبه وارد حوزه و این صراط میشود، با شوق و رغبت به معنویت و روحانیت به معنای واقعی کلمه است - در این شکی نیست - سائها هم در این راه ما راه رفتیم، حرکت کردیم، درس خواندیم، نفس کشیدیم؛ اما در عین حال بایستی به خدای متعال پناه برد، بایستی از خدا کمک خواست، باید از او توفیق طلبید؛ بدون توفیق الهی، کار خیلی مشکل است. امام سجاد (علیه الصلوٰة و السلام) در دعای صحیفه‌ی سجادیه عرض می کند: «هذا مقام من استحیا لنفسه منك و سخط علیها و رضی عنک». این چه حالتی است این چه وضعی است که امام سجاد عرض میکند من شرمنده هستم؟

علی‌ای حال کار معنویت، کار دلدادگی به عالم معنا، در حوزه اساس کار است؛ این را باید همه توجه داشته باشیم. کمبود این معنا در حوزه به ما لطمه میزند. در حوزه بحمدلله کسانی هستند که میتوانند از زلال معنویاتی که از دل آنها سرازیر میشود - فقط لقلقه‌ی زبان هم نیست - همه‌ی ما را سیراب کنند؛ بخصوص طلاب جوان را که بیش از همه احتیاج دارند، بیش از همه هم از این بیانات آمادگی و تأثر دارند.

۱۳۸۹/۸/۲

سر دبیر:

حجة الاسلام حسن منصوریان

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و اله الطاهرين .
با استعانت و توفیق روز افزون از ساحت خداوند متعال ، برادران عزیزمان در بخش پژوهش در این فصل متناسب با رویداد های مذهبی-سیاسی ، نشریه شماره ۶ را با مطالب بسیار ارزنده تهیه نموده اند .
الحمد لله طلاب معزز مدرسه در این شماره با تلفیق امر پژوهش و آموزش و همبستگی آنها با بینشهای سیاسی و مسائل فرهنگی ، در صدد کاربردی نمودن و تطبیق علم با دغدغه های روز بر آمدند .
رهنمود های مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) بعنوان محور اصلی و نقشه راه در تمام عرصه ها ، در این مقام بسیار راهگشا و مثمر ثمر می باشد که دست اندر کاران تهیه نشریه حاضر با اتکای بر این مطلب ، سعی بر ترویج و تبلیغ پژوهش دینی با این مشخصات یاد شده دارند. (شکر الله مساعیهم الجمیله)
در پایان از همه بزرگوارانی که به این امر اهتمام ورزیده و در تهیه فصلنامه مساعدت نموده اند کمال تشکر را دارم .
من الله توفیق

فهرست

پژوهش در دین

۵

مذکور پژوهش

۹

مباحثه

۱۹

ضرورت پژوهش

۱۵

آموزش پژوهش محور

۲۴

ریاست جمهوری

۲۶

اقتصاد مقاومتی

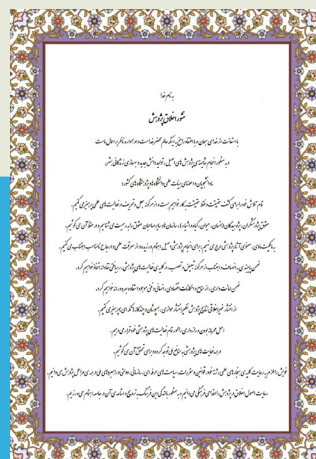
۳۲

شورای شهر

۳۶

به مناسبت مبعث

۳۸

آیا انسان ملزم به پژوهش در دین است؟

نویسنده: امین زارعی

آیا انسان ملزم به پژوهش درباره دین هست یا نه و اگر هست چرا؟ پیش از پاسخ به این پرسش، باید مقدمه ای را مورد توجه قرار دهیم که نقش مهمی در پاسخ یاد شده دارد و آن این است که اولاً، ارزش تحقیق و پژوهش به خاطر انسان است یا خیر و ثانیاً، آیا میان انسان و پژوهش رابطه ای وجود دارد که مقدمه حکم به ضرورت آن باشد یا نه؟ مطالعه درباره چیستی انسان به این مسئله کمک شایانی می‌کند. از این دیدگاه می‌توان گفت که انسان حیوانی متفکر است که تفکر و اندیشه ورزی از ذاتیات اوست و همان‌گونه که در جای خود گفته شده است، ذاتی آن است که با سلب آن از ذات، ذات منتفی می‌شود. بنابراین، اگر اندیشه ورزی از انسان سلب شود، باقی مانده آن، انسان نیست. هویت انسان با اندیشه ورزی در هم تنیده شده است و به تعبیر دیگر، او در واقع مسئولیت عقلانی دارد، یعنی مجموعه آراء، اخلاق و رفتارهای انسان باید جنبه عقلانی داشته باشد و به همین جهت، وی مجاز به پذیرش چیزی است که مدلل و بر پژوهش‌های دقیق نظری استوار باشد، به گونه ای که به یقین یا اطمینان نظری دست یابد. پذیرش چیزی که یقینی و اطمینان آور و دست‌کم مدلل نباشد، با مسئولیت عقلانی وی سازگار نیست. همچنین او مجاز به انجام کاری است که از طریق دقت‌های عقلی یا نقلی یقین آور یا اطمینان بخش به دست آمده باشد. نادیده گرفتن این جهت به معنی نادیده گرفتن مهم‌ترین بخش ذات و هویت انسان است. پس حقیقت

انسان ضرورت پژوهش را نمایان می‌سازد و چون دین و گزاره‌های دینی یا به هست‌ها و نیست‌ها ارتباط دارد و یا به باید‌ها و نباید‌ها و عقاید و اعمال انسان نیز مربوط به همین دو حوزه است، پژوهش درباره دین به هر یک از دو شکل یاد شده، ضرورت دارد. آیا این ضرورت جنبه کاربردی هم دارد و به تعبیر دیگر، انسان بیرون از حوزه نظری بدان پای بند است یا نه؟ برای پاسخ به این پرسش اشاره ای به راه‌هایی که انسان به نوعی چیزی را می‌پذیرد یا می‌پسندد و یا بر اساس آن رفتار می‌کند، سودمند است.

اگر چه انسان به خاطر ماهیت خود باید اندیشمند باشد و در غیر این صورت دارای چنین ماهیتی نخواهد بود، ولی داشتن چنین فصلی یا صورتی دارای لایه‌های پوشیده و پنهان است. به همین خاطر، آشکار نبودن اندیشه ورزی او سبب نمی‌شود که به آسانی، او از هویت ذاتی خود جداگردد و به حیوان غیر متفکر تبدیل شود. در هر صورت غیر از انسان‌های معصوم که اندیشه و رفتارشان خطاناپذیر است و خود، معیار صدق اندیشه‌ها و رفتارهای دیگران هستند، سایر انسان‌ها همیشه به اندیشه ورزی متعهد نیستند. به بیانی دیگر، انسان به خاطر انسان بودن باید آراء و نظریاتی را بپذیرد که مدلل باشد و نیز رفتارهایی را انجام دهد که بر دلیل تکیه زده باشد. اگر رأی و عملی مربوط به حوزه عقل است، باید دلیل عقلی داشته باشد و اگر مربوط به قلمرو نقل است، باید مستند به نقل خطا ناپذیر، قطعی و دست‌کم مورد اطمینان باشد و اگر به قلمرو تجربه ارتباط دارد،

باید دلیل تجربی قابل اعتماد داشته باشد؛ ولی همه انسان‌ها همیشه این‌گونه نیستند و در بسیاری از موارد معیارهای پذیرش نظری و عملی آن‌ها امری عقلانی نیست، بلکه بر اساس معیارهایی اندیشه یا رفتاری را می‌پذیرند که با ذات و هویت و مسئولیت عقلانی وی تناسبی ندارد و بنابراین، فاقد ارزش و اعتبار رفتاری و قطعیت و واقع‌نمایی است. برخی از معیارهای که بر اساس آن پذیرش انجام می‌شود و در میان انسان‌ها شناخته شده و رایج است. می‌دانیم که انسان فطرتاً طالب کمال انسانی خویش است و می‌خواهد به وسیله انجام دادن کارهایی به کمال حقیقی خویش برسد. اما برای اینکه بدانند چه کارهایی او را به هدف مطلوبش نزدیک می‌کند، باید نخست کمال نهایی خودش را بشناسد و شناخت، آن در گرو آگاهی از حقیقت وجود خودش و آغاز و انجام آن است. سپس باید رابطه مثبت یا منفی میان اعمال مختلف و مراتب گوناگون کمالش را تشخیص دهد تا بتواند راه صحیحی را برای تکامل انسانی خویش بیابد و تا این شناخت‌های نظری (اصول جهان بینی) را به دست نیآورد نمی‌تواند نظام رفتاری (ایدئولوژی) صحیحی را بپذیرد. به همین جهت تلاش برای شناختن دین حق که شامل جهان بینی و ایدئولوژی صحیح می‌باشد ضرورت دارد و بدون رسیدن به کمال انسانی، میسر نخواهد بود چنان که رفتاری که برخاسته از چنین ارزش‌ها و بینش‌هایی نباشد، رفتاری انسانی نخواهد بود و کسانی که در صدد شناختن دین حق بر نمی‌آیند یا پس از شناختن آن، از

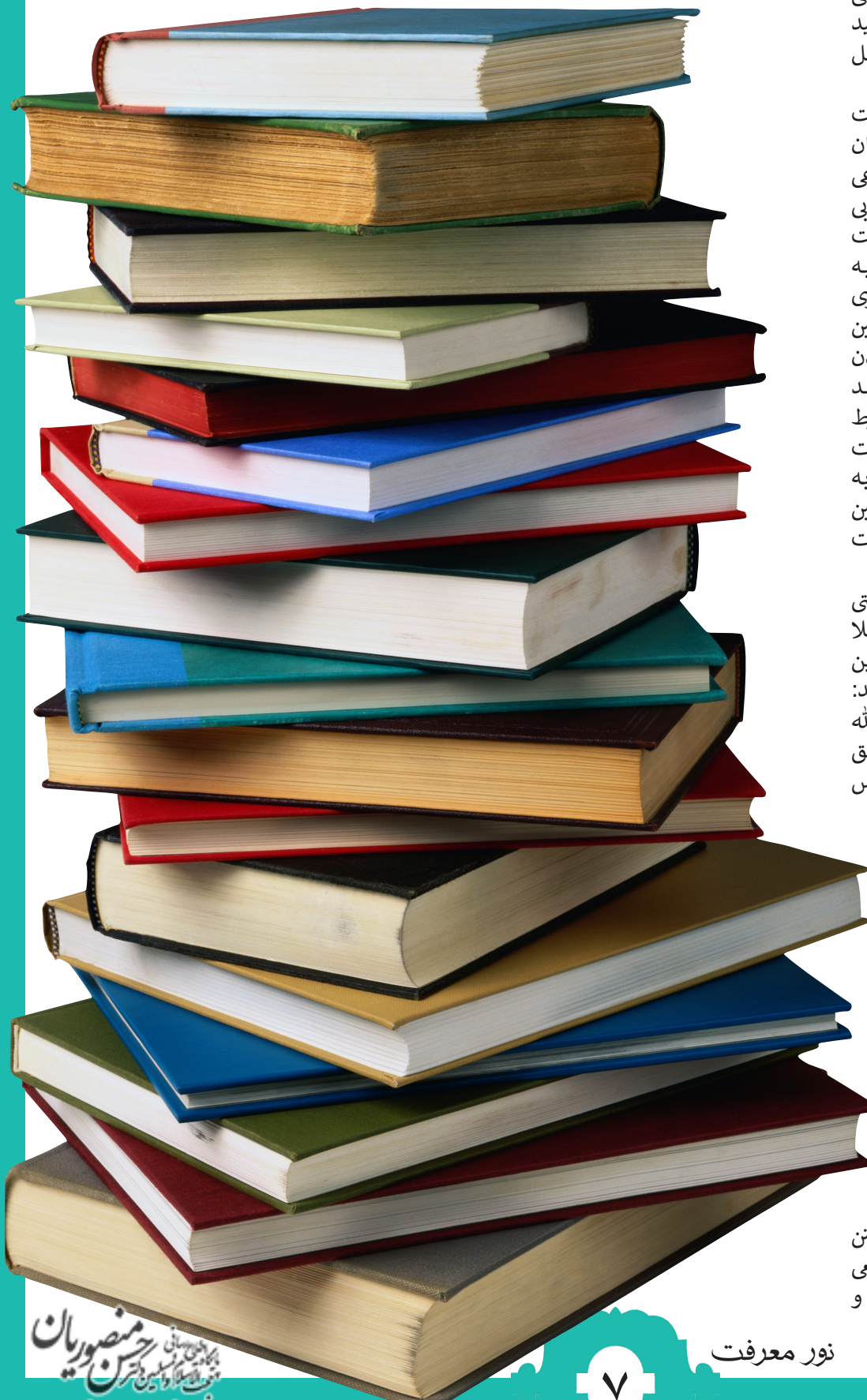
دنیوی انسان می باشد امری ضروری و لازم می باشد.

روی لجاج و عناد، کفر می ورزند و تنها به خواسته های حیوانی و لذت های زودگذر مادی، بسنده می کنند در واقع حیوانی بیش نیستند. چنان که قرآن کریم می فرماید: «یتمتعون و یأکلون کما تاکل الانعام» (محمد/ ۱۲) و چون استعدادهای انسانی خود را تباه می کنند به کیفی دردناک خواهند رسید «ذرهم یأکلوا و یتمتعوا و یلههم الأمل فسوف یعلمون» (حجر/ ۳)

نتیجه اینکه: اگر رسیدن به منفعت و گریز از زیان، مطلوب فطری انسان است پژوهش درباره دینی که مدعی ارائه راه صحیح به سوی منفعت بی نهایت و ایمنی از ضرر بی نهایت است ضرورت دارد و می دانیم که رسیدن به منفعت و ایمنی از ضرر، مطلوب فطری انسان است، پس پژوهش درباره چنین دینی ضرورت دارد و نیز اگر رسیدن به کمال انسانی مطلوب فطری باشد شناختن اصول جهان بینی که شرط لازم برای تکامل روح می باشد ضرورت خواهد داشت و می دانیم که رسیدن به کمال، مطلوب فطری است، به همین جهت شناختن اصول مذکور ضرورت دارد.

ضرورت و اهمیت دین به درستی از آیات قرآن فهمیده می شود، مثلاً خداوند کریم در سوره روم آیه ۲۹ این ضرورت را گوشزد می کند و می فرماید: «فإقم وجهک للدين حنیفا فطرة الله التي فطر الناس علیها لا تبدیل لخلق الله ذالک الدين القيم و لکن اکثر الناس لا یعلمون» از لفظ اقامه دوام و ثبات و تمام و کمال دانسته می شود و اقامه وجه تمام روی را به طرف چیزی گرداندن است از این جهت باید گفت کتاب آسمانی مسلمین از پیروان خود توجه کامل و دائم و مستمر به دین را خواسته است و بدیهی است که اگر دین دارای شأن عظیم و اهمیت تامی نباشد این تکلیف معنی نخواهد داشت و تأیید این معنی و ضرورت را می توانیم همچنین در آیات ۷۰ سوره انعام و آیه ۱۲۳ سوره

توبه، مشاهده کنیم، بنابراین پرداختن به دین که امر مهمی در زندگی انسان می باشد و تأمین کننده سعادت اخروی و

سوالات مطرح شده برای پژوهش در دین:

- آیا تحقیق درباره دین لازم است؟
- اگر لازم است چرا؟
- به عبارت دیگر چه ضرورتی ما را بر می انگیزد که به دین بیندیشیم و درباره آن تحقیق کنیم؟
- انگیزه پژوهش در رابطه با دین چیست؟
- رسالت دین چیست؟
- دین در کدام حوزه از حوزه های حیات انسان ایفای نقش می کند؟
- حیات دنیوی یا حیات اخروی؟
- قلمرو هدایت دین تا کجاست؟
- رسالت هدایتی دین چیست؟
- آیا بشر به خاطر حیات طبیعی و غریزی، به دین نیاز دارد یا به خاطر حیات فکری و عقلی خود؟
- آیا زندگی فردی بشر او را به دین وادار می کند و یا زندگی اجتماعی او؟
- آیا بشر به دلیل ارتباط با آفریدگار خود، نیازمند دین است؟
- چرا علی رغم رشد و تغییرات اجتماعی و رشد عقلانی بشر، هنوز به دین محتاجیم؟
- دین چه نیازهایی از ما انسان ها را پاسخ می گوید که علم یا عقل قادر به پاسخگویی آنها نیستند؟
- به عبارت دیگر انتظار ما از دین چیست؟

منشور اخلاق پژوهش

منشور اخلاق پژوهش

نویسنده: جواد تنهایی مقدم

مسئولیت فرد در زندگی شخصی (اخلاق شخصی)، مسئولیت فرد در زندگی شغلی (اخلاق کار)، مسئولیت سازمان نسبت به محیط و... اخلاق پژوهش شامل دو قسم اخیر از مسئولیت‌پذیری است: مسئولیت پژوهشگر در فعالیت حرفه‌ای خود و مسئولیت سازمانها و مؤسسه‌های پژوهشی. وجوه تمایز این دو گونه مسئولیت اخلاقی در فرایند پژوهش بیان خواهد شد.

پژوهش؛ واژه تحقیق کاربردهای فراوان دارد. اگر پژوهش را متمایز از مطالعات پراکنده، به فرایند پردازش اطلاعات اطلاق کنیم که به گستره خاصی از علوم متعلق و دارای هویت جمعی است، مفهوم فراگیر از آن را به دست می‌آوریم، به گونه‌ای که شامل هر گونه مطالعه با جهت‌گیریهایی مختلف آموزشی، اطلاع‌رسانی، ترویجی و پژوهشی (به معنای خاص) می‌گردد. بر اساس این مفهوم‌سازی، مطالعات معطوف به احیاء میراث مکتوب از مصادیق پژوهش نظام‌مند است.

تعامل اخلاق و پژوهش. اخلاق به منزله یک دانش، گستره‌ای از علوم انسانی است که در حوزه‌های مختلف بشری با مسائل گوناگون روبرو می‌شود و در حل آنها محتاج تحقیق می‌گردد. به دلیل اینکه علم از مساله فریه شود، توسعه و رشد (و نیز کارایی و اثربخشی) علم اخلاق در گرو پژوهش نظام‌مند است.

از طرف دیگر، پژوهش نیز به عنوان فعالیت آگاهانه و مختارانه و مؤثر به سرنوشت بشر می‌تواند جهت‌گیریهایی اخلاقی، غیر اخلاقی و ضد اخلاقی داشته باشد. دغدغه مسئولیت‌پذیری در فرایند تحقیق، پژوهشگر را نیازمند علم اخلاق می‌سازد.

ضرورت جهت‌گیری اخلاقی در فرایند

آموزگار خویهای نیکو دانسته‌اند. اخلاق را جمع خلق دانسته‌اند که عبارت از صورت باطنی است و در مفهوم‌سازی عالمان اخلاق به معنای هیأت راسخ در نفس است که افعال از آن به سهولت صادر شود. اینکه خلق صرفاً انجام امری نیست، چرا که آدم بخیل ممکن است در شرایطی بذل و بخشش کند، نکته مهمی در مفهوم‌سازی قدما از اخلاق است. امروزه از خلق و خوی به الگوی رفتاری تعبیر می‌کنیم. اما، تمایز فضیلت و رذیلت در خلق و خوی از مواضع اختلاف نگرش نوین است. حصر مفهوم اخلاق به فضایل و رذایل صرفاً شخصی و ملکات نفسانی تصویر تحویل‌نگر و مبتنی بر اخذ وجهی از شیء بجای همه هویت آن است. امروزه، اخلاق را الگوی خاصی از رفتار ارتباطی درون‌شخصی و برون‌شخصی می‌دانند. اخلاق، بر اساس این مفهوم‌سازی، مرهون ارتباط x با y است. اگر x با y ، الگوی رفتاری Z را اخذ کند، x اخلاقی عمل کرده است y در این تعریف اعم از انسان و غیر انسان (مانند محیط زیست طبیعی و حیوانی) و نیز فراگیر خود شخص x و غیر اوست. مراد از Z ، الگوی مبتنی بر رعایت همه حقوق y است. در این تعریف مفهوم حقوق y کلیدی و چالش‌خیز است. به دلیل جهت‌گیری مقاله (ترویجی) به این چالش نمی‌پردازیم. به هرروی، اخلاق مسئولیت‌پذیری فرد در رفتار ارتباطی است که به رعایت حقوق دیگران معطوف است.

اخلاق حرفه‌ای؛ مسئولیت‌پذیری در رفتار ارتباطی بر حسب مصداق x ، محیط آن و نیز مصداق y تنوع می‌یابد:

پژوهش دارای دو بال است: روش و اخلاق. اخلاق پژوهش رفتار ارتباطی در فرایند تحقیق است که به رعایت حقوق افراد مبتنی است. اخلاق پژوهش دو روی آورد فردگرایانه و سازمان‌نگر دارد. در روی آورد نخست بر مسئولیت‌های پژوهشگر به عنوان شخصیت حقیقی تأکید می‌شود و در روی آورد دوم بر مسئولیت‌های اخلاقی مؤسسه‌های پژوهشی تأکید می‌گردد. مسائل اخلاقی در تعارض فرایند پژوهش با حقوق افراد مرتبط بروز می‌کنند و خاستگاه آن عبارت است از: ماهیت مساله پژوهش، مکان، روش و شرکت کنندگان.

اخلاق پژوهش شاخه‌ای از اخلاق حرفه‌ای است که به بررسی مسائل اخلاقی در حرفه پژوهش می‌پردازد. شناخت حدود و ثغور این شاخه از اخلاق حرفه‌ای که مساله تحقیق حاضر است، در گرو تحلیل مفاهیم و مؤلفه‌های آن است. پاسخ به سؤالات زیر، ضمن روشن کردن مفاهیم بنیادی، مبانی و روی آورد نوین به اخلاق پژوهش را نیز نشان می‌دهد: مراد از «اخلاق» و «پژوهش» در مفهوم اخلاق پژوهش چیست؟ اخلاق و پژوهش چه تعاملی دارند؟ جهت‌گیریهایی عمده در اخلاق پژوهش، حدود و ثغور آن چیست؟ خاستگاه مسائل اخلاقی در فرایند پژوهش کدام است؟

در واقع اخلاق پژوهش از دو مفهوم اخلاق و پژوهش تشکیل شده است و شناخت چستی آن در گرو تحلیل آن دو مفهوم و تعامل بین آنهاست.

اخلاق؛ امروزه تلقی نسبت‌ناوینی از اخلاق در میان است. قدما، علم اخلاق را

پژوهش

پژوهش در گستره‌های مختلف به ویژه در حوزه علوم انسانی، بیرون از جامعه و بی ارتباط از سرنوشت بشر انجام نمی‌شود و این امر صرفاً معطوف به نقش پژوهشگر نیست بلکه فرایند پژوهش به طور کلی و اعم از پژوهشگر، روشها، ابزار، شرکت کنندگان در پژوهش و ... با محیط پیچیده اجتماعی تعامل می‌یابد. تأثیر پژوهش در سرنوشت جامعه، ضرورت جهت‌گیری اخلاقی به آن را از جهات مختلفی توجیه می‌کند: (۱) فرایند پژوهش، در گام نخست گردآوری اطلاعات است و اطلاعات قدرت است. دستیابی به اطلاعات در واقع دستیابی به قدرت است و برخورداری از قدرت مسئولیت‌آور است.

(۲) مطالعات سوی گیرانه، نقش مخرب در جامعه دارد و منشاء انحراف، اغفال و فریب در جامعه می‌گردد.

(۳) فرایند پژوهش در مواضع مختلفی با حقوق افراد تعارض می‌یابد. یکی از مهمترین مصادیق این تعارض در مطالعات تجربی، انسانی رخ می‌دهد که پژوهشگر سعی می‌کند به اطلاعاتی از شرکت کنندگان در پژوهش دست یابد که حریم شخصی آنان است.

در فرایند پژوهش با مسائلی مواجه می‌شویم که پاسخ به آنها را باید از علم اخلاق فرا گرفت: آیا به لحاظ اخلاقی مجاز به تحقیق در هر امری هستیم؟ آیا هرگونه پژوهش مجاز است؟ آیا به هر روشی (به فرض اثر بخشی حرفه‌ای) می‌توان فرایند تحقیق را هدایت کرد؟ آیا آزمایش را در خصوص هر فردی می‌توان انجام داد؟ آیا توافق آگاهانه شرکت کنندگان در پژوهش لازم است. بنابراین، پرستوی پژوهش را دو بال است: روش و اخلاق. همانگونه که روشمندی و انتظام، الزام حرفه‌ای است، مسئولیت‌پذیری در قبال حقوق افراد الزام اخلاقی است.

۴) روی‌آوردهای عمده در اخلاق پژوهش

اخلاق پژوهش، به عنوان شاخه‌ای از اخلاق حرفه‌ای با دو گونه رهیافت قابل بحث است: روی‌آورد فردگرایانه و

رهیافت سازمانی‌نگر. بر حسب این دو روی‌آورد، دو تلقی از اخلاق پژوهش به میان می‌آید:

۴ . ۱) اخلاق پژوهشگر. نخستین روی‌آورد در اخلاق پژوهش، مسئولیت‌پذیری اخلاقی را در عرصه تحقیق به شخص یا اشخاص پژوهشگر معطوف می‌کند. مواجهه با برخی از تحقیقات در دهه هفتاد، به ویژه مطالعاتی مانند آنچه استینلی میلگرام (۱۹۷۵ م.) مورد تحقیق قرار داد، بحث از حقوق شرکت کنندگان در پژوهش و مسئولیت پژوهشگر در قبال حقوق آنها را به میان آورد. ۱۱) مطالعاتی چون بیوتکنولوژی، تحقیقات مربوط به انرژی اتمی، تعیین هوش، به ویژه هوش هیجانی (EQ) با حقوق شرکت کنندگان مانند حق حریم شخصی و بلکه با حقوق بشر تعارض یافت. دغدغه‌های اخلاقی سبب شد تا اصول اخلاقی خاصی تدوین و به عنوان الزامهای اخلاقی محققان تلقی گردد.

۴ . ۲) اخلاق مؤسسه‌های پژوهشی. امروزه، مشاغل در سازمانها جای یافته‌اند. سازمان به منزله شخصیت حقوقی تأثیر بسیار ژرف و پر دامنه بر حیات بشری دارد. مؤسسه‌های پژوهشی بسی بیش از اشخاص حقیقی (پژوهشگران) نقش و تأثیر اجتماعی دارند. به همین دلیل، سازمانهایی که به امر پژوهش می‌پردازند، در قبال همه عناصر محیط درونی، بیرونی (مستقیم و غیر مستقیم) خود مسئولیت دارند. پای‌بندی به تعهدات اخلاقی در مقیاس سازمان صرفاً بر اساس ضوابط اخلاقی حاصل نمی‌آید، بلکه مؤسسه‌های پژوهشی باید با شناخت کامل از عناصر محیط، حقوق هر یک از آنها را استقصاء کند و پس از طبقه‌بندی آنها و با تعیین اولویت به تدوین منشور چند وجهی اخلاق پژوهش دست یابند. آنچه در سازمانهای دولتی در کشور ما به نام منشور اخلاقی رواج یافته است، صرفاً کدها و اصول اخلاقی‌اند و منشور پنداشتن آنها خطای بارز تحویلی‌نگری است. مرامنامه اخلاقی بالاترین مرجع ممیزی و ارزیابی عملکرد سازمان در پژوهش است. به عنوان مثال،

دانشگاههای کشورهای صنعتی بر اساس مرامنامه اخلاقی خود، طرحهای تحقیقاتی پیشنهادی را به ممیزی اخلاقی نیز می‌رسانند.

۵) خاستگاه مسائل اخلاقی در پژوهش
مسائل اخلاقی در پژوهش، به طور کلی از تعارض فرایند پژوهش با حقوق افراد مرتبط با تحقیق برمی‌خیزد. شناخت مواضع عام (و نه صرفاً موارد خاص) بروز مسائل اخلاقی، امکان تشخیص دقیق و حل اثربخش آنها را به دست می‌دهد:

۵ . ۱) ماهیت مسأله تحقیق؛ گاهی مسأله پژوهش، صرف نظر از شرایط زمانی و مکانی، زمینه تعارض با حقوق انسانهاست. تحقیقات مربوط به بیوتکنولوژی و ژنتیک، به عنوان مثال، از این قبیل‌اند؛ به همین دلیل، اخلاق مهندسی ژنتیک از رشد و توسعه فراوان برخوردار است. همچنین است مطالعات روانشناختی که به سنجش ویژگیهای شخصیتی از قبیل هوش هیجانی (EQ) می‌پردازند و تحقیقات مربوط به محیط زیست در سه بُعد انسانی، حیوانی و انسانی.

۵ . ۲) مکان پژوهش؛ مطالعات اجتماعی و روان‌شناختی به دلیل ماهیت تجربی انسان، در مکانهای خاص انجام می‌شوند. هر مکانی می‌تواند خاستگاه مسائل اخلاقی خاصی باشد. تحقیق در یک بنگاه اقتصادی می‌تواند با پدیده غیر اخلاقی بنگاه خواری (Insider) ۱۲ همراه گردد. مطالعه در بیمارستان، زندان، مدارس دولتی و امثال آن با مسائل خاص اخلاقی قرین است.

۵ . ۳) روش تحقیق؛ شیوه‌های گردآوری اطلاعات، روشها و ابزارهای مورد نیاز در سنجش و آزمون می‌تواند مسائل اخلاقی فراوانی را به میان آورد. در مواردی آگاهی شرکت کننده در پژوهش می‌تواند به دقت و عینیت پژوهش صدمه بزند، در چنین مواردی از روشهای جمع‌آوری اطلاعات استفاده می‌شود و این با حقوق شرکت کنندگان در پژوهش منافات دارد. در شیوه‌های تصحیح راههای سهل جمع‌آوری نسخ و انتخاب اصح آنها به دقت تحقیق لطمه می‌زند. گاهی نسخه‌ها در مقام

ارزیابی و سنجش قدمت و اصالت آسیب پذیرند. کتابخانه‌ای از در دسترس قرار دادن نسخه‌ای خودداری می‌کند، اما موافق است که آن را صرفاً رؤیت و مطالعه کنید، ضبط پنهان نسخه (از طریق قرائت بر کاست) مسأله حق مالکیت را به میان می‌آورد. آیا علی‌رغم رضایت باطنی فرد می‌توان او را به نحوی به مصاحبه وادار کرد و اطلاعاتی را به دست آورد؟ در مواردی، گروه آزمایش را باید در شرایطی قرار داد که امکان صدمه جسمانی و روانی وجود دارد. آنچه روانشناسان نیروی سوم در خصوص انسان در شرایط فقدان تأثیرات محیط مورد آزمایش قرار دادند (آزمایش تجربی انسان معلق ابن سینا)، نمونه بارزی از چنین آزمایش‌هاست. ۴.۵) شرکت کنندگان ۱۳ در تحقیقات علوم رفتاری، کسانی که در فرایند پژوهش به عنوان گروه آزمایش و یا به طور کلی شرکت کنندگان حضور دارند، خاستگاه بروز مسائل اخلاقی قرار می‌گیرند. تحقیقات بر روی فقرا، بچه‌ها، سیاستمداران، مدیران، بنگاه‌های اقتصادی، بیماران روانی، جنین، افراد مسن، مبتلایان به بیماری‌های خاص مانند ایدز همیشه مسائل اخلاقی را به میان آورده و باعث چالش‌های فراوان در اخلاق پژوهش شده‌اند. ۶) اصول اخلاقی در فرایند پژوهش رعایت حقوق افراد و پای بندی به مسؤولیت‌های اخلاقی در پژوهش محتاج اصولی است. راهبردی‌ترین اصول اخلاقی را می‌توان در هشت مورد تلخیص کرد: ۱.۶) اصل حرفه‌ای بودن در پژوهش؛ بدون احراز شرایط لازم و کافی به پژوهش پرداختن، امری غیر اخلاقی است. این اصل در همه حرفه‌ها صادق است. پژوهش غیر حرفه‌ای نه تنها به تولید علم و توسعه آن یاری نمی‌رساند بلکه سبب حیرت و سرگشتگی محقق می‌گردد. ۲.۶) اصل امانت‌داری؛ رعایت حق مالکیت فکری در برخورداری از اطلاعات به دست آمده، یکی از مصادیق امانت‌داری است. حفظ منابع و ابزارهای تحقیق نیز مصداق دیگر

آن است که در تحقیقات معطوف به احیاء میراث مکتوب اهمیت فراوانی دارد. به تعبیر تمثیلی بیکن (۱۵۶۱). ۱۶۲۶ م. : محققان یا مورچگانند یا عنکبوتان و یا زنبوران عسل؛ البته باید به قسم چهارمی نیز اشاره کرد که ضمن سرقت از سفره تحقیقات دیگران، پژوهش را آلوده می‌سازند. چون مگس حاضر شود در هر طعام با وقاحت بی صلا و بی سلام ۱۴ به تعبیر زرین کوب، محقق را هیچ آفتی از این بدتر نیست که به سرقت و انتحال کار دیگران عادت کند. ۱۵. ۳.۶) اصل رازداری؛ محقق به بسیاری از اطلاعات شخصی افراد دست می‌یابد که اسرار افرادند و فاش کردن آنها تعدی به حقوق دیگران است. این امر در مطالعات تجربی انسانی اهمیت بسزایی دارد. محقق برای یک نگاه بزرگ اقتصادی در باب ارتقای مدیران به پژوهش مشغول است و با فرضیه «همبستگی نارسسیم» با ارتقاء مدیران به جمع‌آوری اطلاعات در خصوص مدیران آن بنگاه اقدام می‌کند. اطلاعاتی که وی درمی‌یابد اسرار غیر قابل فاش هستند. ۴.۶) قضاوت مستدل؛ محقق در مقام توصیف، تبیین و حتی ارزش دآوری باید پایبند استدلال باشد و این سخن کلیفورد (۱۸۴۵، ۱۸۶۹ م.) را آویزه گوش قرار دهد: «باوری را نپذیریم مگر آنکه همه ادله اثبات حقانیت آن را داشته باشیم». ۱۷ این توصیه اخلاقی هم شامل قبول یک باور و هم شامل رد یک عقیده است. مادامی که دلیلی وجود ندارد باید سکوت کرد. اخلاق باور ۱۸ هرگونه حکم به نفی و اثبات را منوط به ادله کافی می‌داند (۱۹ قضاوت اخلاقی) ۲۰. البته معرفت‌شناسان در این مقام چالش فراوانی به میان آورده‌اند که در این مقطع به آن نمی‌پردازیم. ۵.۶) اصل رهیافت نقادانه؛ اگر آزادی از دست رود، همه چیز از دست می‌رود و شرط لازم دستیابی به آزادی کسب معرفت است، این هم مرهون رهیافت نقادانه به معرفت است نه متکی به سرسپردگی. ۲۱ اصل نقد در تحقیقات معطوف به

احیاء میراث مکتوب اهمیت بسیار دارد، زیرا نقد نسخ خطی، نقد منابع، نقد انتسابها و اعتبار سنجی نقش بنیادین در این مقام دارد. هر گونه سهل‌انگاری و جزم‌گرایی گمراه کننده است. اما نقد خود عملیات محتاج به ضوابط اخلاقی است. نقد سخنگو به جای نقد سخن، تبکیت بیرونی، ۲۲ نقد غیر مسبوق به فهم از مواضع نقد غیر اخلاقی است.

۶.۶) اصل نقد پذیری؛ همان گونه که اخذ رهیافت نقادانه اخلاقی است، نقدپذیری نیز اخلاقی است. عجب، غرور به ویژه تکبر ناشی از پیش کسوتی عوامل نقد ناپذیری محقق می‌گردد. نقدی که بر تحقیقات ما نوشته می‌شود، بهترین هدیه‌ای است که می‌توان به دست آورد. نقدها را ارج نهمیم و ناقدان را تکریم کنیم.

۷.۶) اصل کثرت‌گرایی روش شناختی؛ ۲۳ اخذ حصرگرایی روش شناختی ۲۴ از مهمترین مواضع خطاپذیری محقق است. ۲۵ حصرگرایی نه تنها به لحاظ حرفه‌ای بر اثربخشی تحقیق صدمه وارد می‌کند، بلکه به عنوان الگوی ارتباطی در پژوهش، غیر اخلاقی است. ۸.۶) اصل رعایت حریم شخصی افراد؛ ورود، بدون توافق آگاهانه، به حریم شخصی افراد، تعدی به مهم‌ترین حق آنان است. این اصل در تحقیقات تجربی انسانی اهمیت فراوان دارد. نتیجه

پژوهش، فرایند مؤثر بر سرنوشت بشر است و به همین دلیل پژوهشگران و مؤسسه‌های پژوهشی فارغ از دغدغه‌های اخلاقی نیستند. فرایند پژوهش از حیث ماهیت مسأله تحقیق، مکان پژوهش، روشها و ابزارها و شرکت کنندگان در آن خاستگاه مسائل فراوان اخلاقی قرار می‌گیرد. پای بندی به مسؤولیت‌های اخلاقی در سطح پژوهشگران محتاج اصول اخلاقی پژوهش است، اما در سطح مؤسسه‌های پژوهش فراتر از اصول اخلاقی باید به مرامنامه چند وجهی و کامل اخلاقی سازمانی دست یافت.

نمونه ای از منشور اخلاق پژوهش

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

با استعانت از خدای سبحان و با اعتقاد راسخ بر اینکه عالم محضر خداست و او، همواره ناظر بر اعمال ما است

و به منظور انجام شایسته‌ی پژوهش‌های اصیل، تولید دانش جدید و بسازی زندگیانی بهتر،

ماداشجویان و اعصابی بیات علمی دانشگاه و پژوهشگاه‌های کشور:

تمام تلاش خود را برای کشف حقیقت و حفظ حقیقت به کار خواهیم بست و از حرکت به سوی جعل و تحریف در فعالیت‌های علمی پرهیز می‌کنیم.

حقوق پژوهشگران، پژوهشگران (انسان، حیوان، گیاه و اشیاء)، سازمان‌ها و سایر صاحبان حقوق را به رسمیت می‌شناسیم و در حفظ آن‌ها می‌کوشیم.

بر مالکیت مادی، معنوی آثار پژوهشی ارجح می‌نیم، برای انجام پژوهشی اصیل اهتمام ورزیده و از سرقت علمی و ارجاع نامناسب اجتناب می‌کنیم.

ضمن پابندی به انصاف و اجتناب از حرکت به سوی تعصب و تکبر، در کفایت‌های پژوهشی، ریسناقی نهادن اتخاذ خواهیم کرد.

ضمن امانت‌داری، از منابع و امکانات اقتصادی، انسانی و فنی موجود استفاده بهره‌ورانه خواهیم کرد.

از انتشار غیر اخلاقی نتایج پژوهش نظیر انتشار موازی، همپوشان و چندگانه (تک‌ای) پرهیز می‌کنیم.

اصل محرمانه بودن و رازداری را محور تمام فعالیت‌های پژوهشی خود قرار می‌دهیم.

در هر فعالیت‌های پژوهشی به منافع ملی توجه کرده و برای تحقق آن‌ها می‌کوشیم.

خوش‌رام‌م‌به رعایت‌کفیه‌ی بنجاری علمی رشته خود، قوانین و مقررات، سیاست‌های حرفه‌ای، سازمانی، دولتی و راهبردی ملی در همه‌ی مراحل پژوهش می‌دانیم.

رعایت اصول اخلاق در پژوهش را اقدامی فرهنگی می‌دانیم و به منظور بالندگی این فرهنگ به ترویج و اشاعه‌ی آن در جامعه اهتمام می‌ورزیم.

اخلاقِ پژوهش

مبانی و مسائل

به کوشش

محسن جوادی

شهرام احمدی نسب، سید حسن اسلامی اردکانی،

حمید بخشنده آبکنار، علیرضا ثقه‌اسلامی، زهرا خزاعی، امیر دیوانی،

زهرا سادات ناجی و پیمان سلامتی

کتاب اخلاق پژوهش؛ مبانی و مسائل، به کوشش محسن جوادی و ۱۰ نویسنده دیگر در هفته پژوهش و به همت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی منتشر شد.

این کتاب ۶۰۰ صفحه ای در واقع مجموعه ۹ مقاله مفصل از ۱۰ نویسنده در حوزه های مختلف مرتبط با پژوهش است. در آمدی بر اخلاق پژوهش (نوشته سید حمید اسلامی اردکانی)، درآمدی بر اخلاق پژوهش در فضای مجازی (نوشته علیرضا ثقه الاسلامی) اخلاق در پژوهش های پزشکی (نوشته شهرام احمدی نسب) بیانیه ملی درباره همل اخلاقی در پژوهش انسانی (نوشته زهرا سادات ناجی و پیمان سلامتی) مستندات نقلی اخلاق پژوهش (نوشته غلامحسین اصغر زاده) اخلاق پژوهش و نظریه های اخلاقی (نوشته زهرا خزاعی) ابعاد اخلاق پژوهشی علمی (نوشته امیر دیوانی) دنیای جدید اخلاق پژوهش (نوشته حمید بخشنده آبکنار) و پیش نویس ضوابط بنیادی اخلاق پژوهش (نوشته سید حسن اسلامی) عناوین مقالات منتشر شده در این کتاب هستند.

محسن جوادی در بخشی دیگری از مقدمه کتاب، با یادآوری لزوم پایبندی پژوهشگر به اخلاق از مراحل اولیه می نویسد: «خطای اخلاقی در روند پژوهش متصور است و ممکن است جرئی از فرایند یک پژوهش از لحاظ اخلاقی خطا باشد. پرسش مهم این است که آیا غرض پژوهش که حل مسئله نظری یا علمی است در صورت ارتکاب خطای اخلاقی در جزئی از فرایند پژوهش، قابل تحصیل نیست؟» وی ضمن کوشش برای پاسخ به این سوال که چه ارتباطی بین خطای اخلاقی و ناکامی در حل مسئله و یافتن حقیقت در یک فعالیت پژوهشی وجود دارد، بر این مسئله تاکید می کند که: «تردید نیست که گاهی خطاهای اخلاقی ما را از کشف حقیقت های بنیادی و یا مجهول های نظری باز می دارند، اما داستان پای بندی به اخلاق در فرایند پژوهش بیش از آنکه ارزش روشی داشته باشد و به کار تأمین و تضمین حقیقت یابی آدمیان و یا تدبیر مناسب برای رسیدن هدف آن ها بیاید، با عمق روح و روان آدمی (در اخلاق فضیلت) و با سود و منفعت آدمی (در اخلاق سود گرایی) و با ساختار و ماهیت سرشت عقلانی آدمی (در اخلاق کانتی) ربط و نسبت دارد.»

مؤلف و نویسندگان این کتاب ضمن تاکید بر اهمیت اخلاق پژوهش و اشاره به ابعاد مختلف آن، اظهار امیدواری می کنند این کتاب بتواند تمایل دانشوران جوان را به مطالعات اخلاق کاربردی و اخلاق پژوهش برانگیزد.

سجاد نور الله

ضرورت

پژوهش

به باور دانشمندان پیشرفت دنیای امروز مرهون تحقیقات دانشمندان قرون اخیر است. امروز دنیا بر پایه تحقیقات هر لحظه به جلو می رود. همین مراکز تحقیقاتی و علمی است که طبیعت، زمین، استعدادها و قابلیت و امکانات زمین و آسمان را به تسخیر بشر در می آورد. رهبر انقلاب می فرماید: «بدون تحقیق، بدون تعمق و فتح سرزمین های تازه فکری، هیچ کاری نمی توان کرد».

ضرورت پژوهش

چرا باید تحقیق و پژوهش نمود؟

نویسنده: سجاد نورالهی

بسم الله الرحمن الرحيم چرا باید تحقیق و پژوهش نمود؟

۱. فراخوانی قرآن به پژوهش و پرسش:

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رَجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ (آیه ۷ سوره انبیاء)

ما پیش از تو، جز مردانی که به آنان وحی می کردیم، نفرستادیم! (همه انسان بودند، و از جنس بشر!) اگر نمی دانید، از آگاهان بپرسید.

بدون تردید، اندیشه ورزی جدای از پرسشگری نیست. حیرت و شک نخستین پله پژوهش است و گذر از آن بدون کاوش و پرسش امکان ندارد. قرآن به روشنی فرموده که ماندن در عالم گمان و پندار، گم راه کننده است و برای رسیدن به ژرفای حقایق باید از آن گذشت تا به یقین رسید. قرآن، مردم را تشویق فرموده آنچه نمی دانند، از دانایان بپرسند و با راهنمایی فرزندانگانی راستی را از نادری بازشناسند. پیامبر با آن همه دانایی و دانش، در پی افزایش حوزه دانایی خود بود و از خدا می خواست بر دانایی اش بیفزاید. سؤال و پرسش، سفارش دین است. از منبع علم و وحی که همان انبیاء و معصومین هستند بپرسیم.

سؤال باید برای فهمیدن باشد، نه چیز دیگر بنابراین سوال کردن وسیله ای برای دانستن است.

تا از اهلش نپرسیم، به علم نمی رسیم. به این مثال ها توجه کنید: مادر وقتی کودکش را می بیند که به طرف آتش می رود، به طرف او می

دود و از خطری که او را تهدید می کند آگاه ساخته و از افتادن در ورطه خطر جلوگیری می کند این رفتار در واقع پاسخ به نیاز کودک است بدون آنکه بچه از او سوالی کند و متاسفانه در جامعه افرادی هستند که از خطرهای بی دینی و بی غیرتی اطلاعی ندارند و وظیفه علمای امت است که آن ها را آگاه ساخته و جلو شیوع فساد و تباهی جامعه را بگیرند.

ما برای پیدا کردن راه حق از باطل و شناخت مسیر درست در دنیا از کسی که راه را بلد است، می پرسیم پس چطور است که راه دین همه خود را صاحب نظر می دانند و عقل و بلوغشان را به رخ دیگران می کشند. اینجا ضرورت پرسش از عالم و اهل ذکر را باید متذکر شویم.

۲. جست و جو و تحقیق، راه کمال:

پیش نیاز پژوهش، قرار گرفتن در برابر سلسله ای از پرسش ها و مسائل است. احساس نیاز آدمی به آگاهی و کشف ناشناخته ها و دشواری های علمی، دینی، اجتماعی و شوق به تکامل و دست یابی به دیگر میدان های فکری او را به پرسیدن وامی دارد. از این رو باید روحیه جست و جو و پرسشگری را در خود زنده نگهداریم؛ زیرا پرسش، کمال است و راه رسیدن به دانایی و توانایی. انسان خاموش، که در درون تلاش و تکاپویی ندارد و از تفکر خود و دیگران استفاده نمی کند، موجودی است نارسا، که نه تنها توانایی هایش نخواهد شکفت که اندک مایه های فطری و طبیعی اش هم از بین خواهد رفت.

۳. تحقیق پایه تمامی حرکت ها:

به باور دانشمندان پیشرفت دنیای امروز مرهون تحقیقات دانشمندان قرون اخیر است. امروز دنیا بر پایه تحقیقات هر لحظه به جلو می رود. همین مراکز تحقیقاتی و علمی است که طبیعت، زمین، استعدادها و قابلیت و امکانات زمین و آسمان را به تسخیر بشر در می آورد. رهبر انقلاب می فرماید: «بدون تحقیق، بدون تعمق و فتح سرزمین های تازه فکری، هیچ کاری نمی توان کرد».

۴. پژوهش و توسعه:

بحث توسعه و روند حرکت به سمت شاخصه های پیشرفت، اغلب حکومت های جهان سوم را به خود مشغول کرده است، کشور ما نیز از این امر خارج نیست.

توسعه سیاسی اقتصادی و فرهنگی که با هم مرتبط هستند تنها یک پدیده ذهنی و در حد سخن و پندار نیست، بلکه نیازمند برنامه و شیوه های اجرایی است.

اگر بخواهیم در مسیر توسعه گامی برداریم، شناخت الگوهای توسعه و داشتن دید کافی برای نقطه شروع بایسته است. مثلاً بهینه سازی مصرف کالا و خدمات و تولید صحیح فرهنگ نیازمند امکانات علمی و پژوهشی است، نقش پژوهش در امر توسعه چنان برجسته است که به اعتراف دانشمندان می توان آن را در همه حوزه های توسعه به عنوان محرک و موتور توسعه دانست.

۵. پژوهش و استقلال ملی و علمی:

استقلال و احیای هویت دینی برترین نعمتی است که در سایه عنایات پروردگار و کوشش فرزندان برومند

کشور نصیب مردم خردمند و دین باور ایران زمین شده است. حفظ استقلال و پاسداری از ارزش های دینی هزینه های بیشتری را می طلبد. استقلال اقتصادی، سیاسی و فرهنگی آسان به دست نیامده است که به آسانی حفظ شود. عرصه های اقتصاد، سیاست و فرهنگ جدا از هم نیستند. وقتی صحبت از استقلال می شود آن را نیز باید همه جانبه تعریف کرد. در سایه پژوهش و تعمق می توان معادله ای را یافت که هم منجر به بالاترین میزان تولید ملی شود و هم استقلال سیاسی و هویت دینی کشور آسیب نبیند. به طور کلی اجرای کامل برنامه های خودکفایی و توفیق آن مرهون شناخت استعداد های متعدد ملی و تشکیل گروه های نیرومند پژوهشی است. مطالعات و تحقیقات علمی است که جایگاه کشور را در عرصه بین المللی استوارتر می سازد و بر شمار حامیان انقلاب اسلامی در دنیا می افزاید.

۶. تحقیق سبب توسعه پایدار:

توسعه بدون علم امکان ندارد و شناخت علم نافع از علم مضر با تحقیق به دست می آید و توسعه پایدار با تحقیق به وجود می آید. پایداری توسعه در یک کشور مرهون مجاهدت های علمی و پژوهشی حوزویان و دانشگاهیان می باشد.

۷. تحقیق سبب استقلال علمی:

استقلال علمی و فرهنگی باعث غنای تمدن و پیشرفت خواهد شد و این امر ممکن نیست مگر با تحقیق.

۸. تحقیق سبب گسترش و توسعه در علوم است:

مثلاً شما فرض کنید که اگر سوالاتی که در باره یک کتاب که مطالعه می نمایید را مطرح و جواب آن را بنویسید آن کتاب و علوم مرتبط با آن را به مقدار سوال و جواب ها، توسعه داده اید.

۹. با تحقیق دوست و دشمن را می شناسید:

شناخت مسائل سیاسی و شناخت حرکت های دوستانه از حرکت های دشمنانه و موذیانة فقط با تحقیق از اهداف و آرمانها و نقشه ی آنها می باشد و بدون تحقیق حتی دوست و دشمن را هم نمی توان شناخت.

۱۰. بصیرت افزایی به دیگران:

از آنجا که تحقیق و ارائه آن در قالب های مختلف (گفتگو و مناظره، مباحثه، مقاله، پایان نامه و کتاب و روزنامه و سخنرانی) امکان دارد، و هر کس به فراخور نیاز خود به یکی از آنها مراجعه می نماید و فرهیختگان جامعه با مقاله و پایان نامه و کتاب انس دارد و می تواند به این قشر، بصیرت افزایی داشته باشید.

۱۱. حل مشکلات با تحقیق:

یک مثال عینی، رهبر معظم انقلاب اسلامی در پیام نوروزی سال ۹۶ درباره اقتصاد مقاومتی فرمودند:

اقتصاد مقاومتی یک مجموعه است؛ این مجموعه اگر فقط در زیر نام اقتصاد مقاومتی مورد توجه قرار بگیرد، ممکن است چندان منشأ اثر نباشد؛

من علاج را در این می بینم که این مجموعه را به نقاط مهم تقسیم کنیم و برای هر نقطه ی کلیدی و مهمی یک فصلی از زمان را قرار بدهیم، و از مسؤولین و افراد شاخص و از آحاد مردم بخواهیم که همه ی همت خود را بر روی آن نقاط کلیدی متمرکز کنند؛ به نظر من، علاج در این است که این نقطه ی کلیدی را امسال درست شناسایی کنیم. به اعتقاد من این نقطه ی کلیدی، عبارت است از تولید، تولید داخلی، و اشتغال و عمدتاً اشتغال جوانان؛ اینها آن نقاط کلیدی اصلی است. اگر ما توانستیم روی این دو

نقطه متمرکز بشویم و کارها را بر این اساس برنامه ریزی و دسته بندی بکنیم، تصور این است که کار به میزان زیادی جلو خواهد رفت و موفقیت های چشمگیر و محسوسی پیش خواهد آمد. (۳۰/۱۲/۱۳۹۵)

در نقطه ای از تاریخ مسائل کشورمان ایستاده ایم، که در آن مسأله محوری ما، همان مسأله «اشتغال و عمدتاً اشتغال جوانان»، خاص کشور ما نیست. از بحران بزرگی که از سال ۱۳۷۶/۱۹۹۷ آغاز شده تا کنون، اغلب کشورهای دنیا، اسیر عدم توازن در ساختار اشتغال شده اند و این، محوری ترین مؤلفه از بحران جهانی اقتصاد را تشکیل می دهد. مفهوم این دعوی آن است که دیگر نمی شود به قاعده بسیاری از مسائل پیشین از روی دست دیگران ببینیم و مشکل خود را به شیوه های «روشنفکرانه»، باراه حل های «دیگران» حل کنیم. نیاز به «ابداع راه حل» داریم.

فراخوانی قرآن به پژوهش و پرسش

جست و جو و تحقیق،
راه کمال

تحقیق پایه تمامی
حرکت ها

پژوهش و استقلال ملی
و علمی

پژوهش و توسعه

ضرورت و فواید
پژوهش

تحقیق سبب گسترش
و توسعه در علوم است

تحقیق سبب توسعه
پایدار

تحقیق سبب استقلال
علمی

با تحقیق دوست و
دشمن را می شناسید

حل مشکلات با تحقیق

بصیرت افزایی به
دیگران

مباحثه

جواد تنهایی مقدم

روش های مباحثه علمی

نویسنده: جواد تنهایی مقدم

• مقدمه :

معنای لغوی مباحثه: گفتگو.

- بَحَثٌ - عنهُ: از او جستجو و بازرسی کرد.

- بَحَثَ الْأُمْرَ: در آن امر رسیدگی و کاوش کرد تا حقیقت آنرا دریابد.

معنای اصطلاحی مباحثه:

بَاَحَثَ - مُبَاَحَثَةً [بحث] هُ: با او بحث و مناظره کرد، با وی گفتگو نمود، با او مجادله و مناقشه کرد.

الْبَحَاثَ - [بحث]: بسیار پژوهنده، پژوهشگر، بسیار بحث کننده.

تعریف برگزیده از مباحثه: بحث و گفتگوی (چندطرفه) علمی و نظم یافته همراه با بیان مطالب به زبان یا عبارت های دیگر همراه با مثال های جدید با اهداف علمی.

روش مباحثه به معنای: چگونگی بیان و گفتگوی علمی در موضوع خاص علمی و یا درسی به صورت چند نفری.

فواید مباحثه:

۱. تحکیم و تثبیت علم در ذهن

۲. ملکه شدن مباحث علمی

۳. تمرین استادی (شکوفایی استعداد استادی در مباحثه)

۴. یافتن نقاط مثبت و ضعفهای علمی خود

• مقدمات مباحثه:

۱- شرکت در کلاس یا جلسه علمی

حضور در کلاس درس و یا جلسه علمی

بسرایی در فهم ربط بین مباحث یک فصل، ربط بین فصول و کل کتاب (ساختار یک علم) دارد. یادآوری این نکته ضروری است که پایان هر یک از مراحل فهم، یادداشت برداری مطالب هرچند مختصر لازم است.

۱) فهم مسأله

۱- فهم مسأله شامل نکات ذیل می باشد:

الف) فهم موضوع در مسأله (فهم مفهوم موضوع و حیثیات و قیود آن)

ب) فهم محمول در مسأله (فهم مفهوم محمول و حیثیات و قیود آن)

ج) فهم نسبت محمول با موضوع (مفهوم نسبت و حیثیات و قیود آن)

مثال آن:

الف) فهم مسأله «هل التکسب بالدم حرام؟»

موضوع: التکسب بالدم؛ مقصود: فهم تکسب (بررسی مفهوم تکسب و اقسام آن مانند بیع و اجاره)، مفهوم دم (بررسی اقسام دم) و مفهوم تکسب به دم

محمول: مفهوم حرمت و جواز اکتساب. مثلاً بر مبنای مرحوم شیخ انصاری حرمت اکتساب یعنی: «حرمة الاکتساب بقصد ترتب الأثر».

نسبت حکمیه (نسبت محمول با موضوع) مفهوم «حرمت اکتساب به دم»

الف) فهم مسأله «هل مقدمة الواجب واجبة أو لا؟»

۱. موضوع: مفهوم «مقدمه واجب»

الف) مفهوم «مقدمه»

فهم این مفهوم مستلزم بررسی اقسام

مرتبط با موضوع مباحثه الزامی است هرگز مباحثه را بدون حضور در کلاس انجام ندهیم.

اگر در کلاس غایب بودین، باید از استاد یا کتابهای شروح و گام به گام و خودآموز استفاده کنید تا برای مطالعه عمیق و مباحثه آماده شوید.

۲- مطالعه قبل از مباحثه

مطالعه عمیقی است که با دقت در درس استاد و متن درسی، محتوا و ساختار مطالب به صورت کامل به دست می آید. مراحل مطالعه عمیق:

۱- اختصاص به متن درسی و با توجه به محتوای درس ارائه شده توسط استاد دارد.

۲- طبق نظر و توصیه استاد، برخی از شروح و حواشی توضیحی و منابع علمی (فقهی و اصولی، و تفسیری و روایی) مطالعه می شود.

اهداف مطالعه عمیق:

مطالعه عمیقی که طلبه قادر به انجام مراحل فهم و تحلیل، یادداشت برداری و ارائه مباحث باشد.

۳- فهم و تحلیل مطلب

اگرچه فهم و تحلیل مطالب معمولاً در مرحله مطالعه محقق می شود، لکن به جهت دقت در فهم و ایجاد ملکه فهم، مرحله فهم و تحلیل پس از مرحله مطالعه ذکر شده است، به عبارت دیگر این تفکیک به لحاظ تعلیمی و تربیت ذهن طلاب گرامی بوده است.

مرحله فهم و تحلیل مطلب به صورت نظام مند شامل فهم مسأله، فهم هر یک از اقوال و وجوه و فهم اشکالات پیرامون آنها است. فهم نظام مند تأثیر

• انواع روش های مباحثه :

۱) روش روخوانی:

در این روش یک نفر از روی نوشته خود می خواند و دیگری گوش می دهد این نحوه مباحثه گر چه برای تبادل بعضی از اطلاعات علمی مناسب است. این روش برای دروس علمی حوزه چندان مناسب نیست ولی برای دروسی مثل قرائت قرآن و روخوانی فارسی و تاریخ و عقاید و احکام فارسی خوب است.

۲) روش تقریر:

در این روش یک نفر مطالب استاد و کتاب را که قبلاً مطالعه کرده بدون نوشته برای طرف دیگر تقریر می کند و به سؤالی او هم پاسخ می دهد. طرف مقابل نیز سعی دارد به گفته ها و ادعاهای او اشکال کند و مطالب را به صورت مستدل و علمی از وی بخواهد. این امور موجب پیدایش بسیاری از فواید مباحثه و ویژگیهای خاص آن است به همین جهت بسیاری از مباحثه های دو یا سه نفری حوزویان از این نوع است.

این روش برای دروس عربی حوزه بسیار مفید است.

۳) روش نقد و بررسی:

در این روش افراد بعد از نقل کلمات استاد آنها را مورد نقد و بررسی قرار داده و بعد از مراجعه به منابع دیگر به تفکر و تأمل پیرامون آن می پردازند. این روش برای متعلمین دروس خارج موجب تقویت قوه استنباط می شود.

۴) روش تحقیقی جمعی:

در این روش چند نفر یک موضوع را انتخاب و مورد مطالعه و بررسی قرار می دهند آنگاه در یک جلسه علمی یافته های خود را با دیگران در میان می گذارند و نظرات همدیگر را جرح و تعدیل می کنند و از نظرات خود دفاع می کنند تا به واقع و حقیقت مطلب برسند.

این روش بیشتر در بین صاحبان فضل و علم و کسانی که در زمینه موضوعی خاص به صورت تخصصی کسب علم می کنند، متعارف است.

۳) فهم اشکالات

فهم اشکالات یکی از مؤلفه های فهم کامل و نظام مند اقوال و وجوه است [۳]. اشکالات بر یک قول ممکن است ناظر یکی از نکات ذیل باشد:

الف) استدلال (نوع یا شرایط صحت استدلال)؛

ب) مبادی تصویری استدلال؛

ج) مبادی تصدیقی استدلال؛

د) لوازم مدعا؛

• انجام مباحثه :

در مرحله سوم مباحثه انجام می شود. در این مرحله امور ذیل باید صورت گیرد:

۱) قرائت متن با اعراب صحیح به صورت دقیق؛

۲) ارائه مطالب به صورت مذکور در مرحله فهم و تحلیل مطلب؛

۳) ترجمه و تطبیق مطالب بر متن؛

۴) ارائه سؤالات، ابهامات و اشکالات پیرامون درس.

لازم به ذکر است یادداشت برداری از نکات مذکور - هر چند مختصر - ضروری است.

نوشتن مطالب

در این مرحله، مطالب به صورت مذکور در مرحله فهم و تحلیل مطلب نوشته می شود. در این مرحله اگرچه مطالب مذکور در مرحله فهم و تحلیل بازگو می شود، لکن به جهت آن که در این مرحله نوشتن مطالب به منظور انتقال آن ها به مخاطب (خواننده) است، ادبیات مباحث متناسب با تبیین مطالب برای مخاطب است. لازم به ذکر است در این مرحله از یادداشت های مراحل اول، دوم و سوم نیز استفاده می شود.

مطالب لازم در نوشتن مباحث عبارت است از:

۱) تبیین مسأله (ناظر به جزئیات مرحله فهم مسأله)؛

۲) تبیین اقوال و وجوه (ناظر به جزئیات مرحله فهم اقوال و وجوه)؛

۳) بیان اشکالات (ناظر به جزئیات مرحله فهم اشکالات)؛

۴) بیان سؤالات (ناظر به سؤالات و ابهامات مرحله انجام مباحثه).

مقدمه (مانند مقدمه داخلی و خارجی، مقدمه عقلیه، شرعی و عادی، و مقدمه وجود، صحت، وجوب و علم) و تعیین معنای مراد در این مسأله می باشد.

۲) مفهوم «واجب»

۲. محمول: مفهوم «واجب»

۳. در رابطه با حیثیات و قیود موضوع، محمول و نسبت، باید به مبحث موجهات کتب منطقی مراجعه شود.

۲) فهم اقوال و وجوه

فهم و تحلیل هر یک از اقوال و وجوه (احتمالات) باید به صورت نظام مند، به شرح ذیل انجام شود.

الف) فهم مدعای صاحب قول یا وجه فهم موضوع، محمول، نسبت و حیثیات در این مدعا

ب) فهم استدلال نوع استدلال (مانند استدلال قیاسی و استقرایی) و صنف آن (قیاس برهانی و غیربرهانی، استقراء تام و ناقص) باید شناخته شود.

ج) فهم مبادی استدلال

۱. مبادی تصویری

فهم هر یک از مفاهیم «التکسب بالدم عند المنفعة المحلله المقصوده جائزة».

۲. مبادی تصدیقی

۱) صرف نجاست مانع از جواز تکسب نیست.

۲) موضوع حرمت و جواز تکسب «اهم منافع» است.

د) فهم لوازم مدعا

فهم لوازم مدعا (قول یا وجه) در حدی که مؤلف به لوازم تصریح دارد، یکی از مؤلفه های فهم کامل و نظام مند یک نظریه است. برای توجه به این مطلب مناسب است این سؤال مطرح شود: آیا برای این مدعا لازم یا لوازمی قابل تصور است؟ مثلاً در مورد حکم حرمت استعمال دهن متنجس این سؤال مطرح می شود:

هل لحرمة تدخین الدهن المتنجس لازم (کحرمة تنجیس السقف)؟ - (یک مثال اصولی لازم است.)

روش های مباحثه علمی

ویژگی های هم بحثی و ویژگی های اطلاعات مطلوب:

الف: ویژگیهای روانی و اخلاقی:

صبور و با حوصله: اگر صبور نباشیم، مباحثه را ترک می کنیم

امانتدار: در نقل اقوال، صاحب قول را ذکر کنیم

خستگی ناپذیر: از تکراری بودن مباحث علمی خسته نشو

منظم و مرتب: باید تمام هم بحثی ها مرتب و منظم باشند

فروتن و تکبر گریز:

تحمل پذیر:

با شهامت و صراحت بیان (یافته ها)

ب: ویژگیهای علمی و عقلی:

نکته سنج: نکات درس را بیابیم.

پرسشگر: همیشه با سوال مباحث را پیگیر باشیم

ژرف اندیش و فهم عمیق

مسلط و توانا: توانایی علمی

تمرکز خواه: از مباحث علمی دور نشویم

چه اطلاعاتی را جمع آوری و برای ارائه به هم بحثی ارائه بدهیم؟

- مرتبط (با مسئله و سوالات)

- کافی و کامل

- دقیق و واضح

- مستند

- مستدل

آموزش پژوهش محور

لزوم به کارگیری پژوهش در تعلیم

آموزش پژوهش محور

نویسنده: وحید قائمی

بسم الله الرحمن الرحيم

مانند:

• نیازسنجی پژوهشی (پژوهش ناظر به

نیازهای دارای اولویت)؛

• مسأله-محوری (فرق مشکل و مسأله،

تبدیل مشکل به مسأله، شناخت و

تحلیل مسأله/ جایگاه علم منطق)؛

• تعیین روش حل مسأله (بویژه در

مسائل چندتباری)؛

• ضرورت آموزش روش-شناسی علوم

• تأکید بر مطالعه اطلاعات بجای

داده-های خام و بدون ارزش علمی؛

• تعیین منابع مطالعاتی برای دسترسی

به اطلاعات مورد نیاز (بجای مطالعه

داده-ها)؛

• آشنائی با منابع علمی و نحوه استفاده

از آن-ها (مانند کتب لغت، منابع

روائی، منابع تخصصی علوم مانند فقه،

تفسیر و ...)

• ثبت اطلاعات بصورت نظام-مند

(آشنائی و تسلط بر ساختار هر مسأله

و ساختار علم در قالب کتاب درسی)؛

• اصول و روش فهم نظام-مند نظریات

(جایگاه علم منطق و اصول فقه)؛

• اصول و روش نقد نظام-مند نظریات

(جایگاه علم منطق و اصول فقه)؛

• تأکید بر هویت جمعی پژوهش،

ضرورت آموزش کار جمعی؛

• تفاوت گزارش از پژوهش (متن کتب

موجود) با فرایند پژوهش؛

۱. معنای آموزش پژوهش-محور

برنامه-ریزی و اجرای آموزش بر اساس

پژوهش-های انجام-شده در ارتباط با

مؤلفه-های نظام تعلیم و تربیت؛

برنامه-ریزی و اجرای آموزش بر اساس

ویژگی-ها و اصول و ضوابط پژوهش.

۲. ضرورت آموزش پژوهش-محور

آموزش بازخوانی پژوهش-های انجام

شده در هریک از دانش-ها است (با

رعایت جهات دیگر در فرایند یاددهی و

یادگیری/ آموزش).

بنابر این،

موجب تعمیق آموزش می-شود.

موجب تربیت پژوهشگران و بالتبع

توسعه مرزهای دانش می-شود.

۳. ویژگی-های آموزش پژوهش-محور

۱. آموزش آخرین دست-آوردهای

علمی؛

۲. آموزش فرایند پژوهش در آموزش

دروس و متن کتب درسی؛

۳. آموزش اخلاق پژوهشی (مانند:

روحیه جستجو و تحقیق، فکرکردن،

امانت-داری، اخلاق نقد و خلاقیت)؛

۴. آموزش مهارت-های پژوهشی (روش

مطالعه، یادداشت-برداری نظام-مند/

فیش-نویسی، ساختارشناسی، تجزیه و

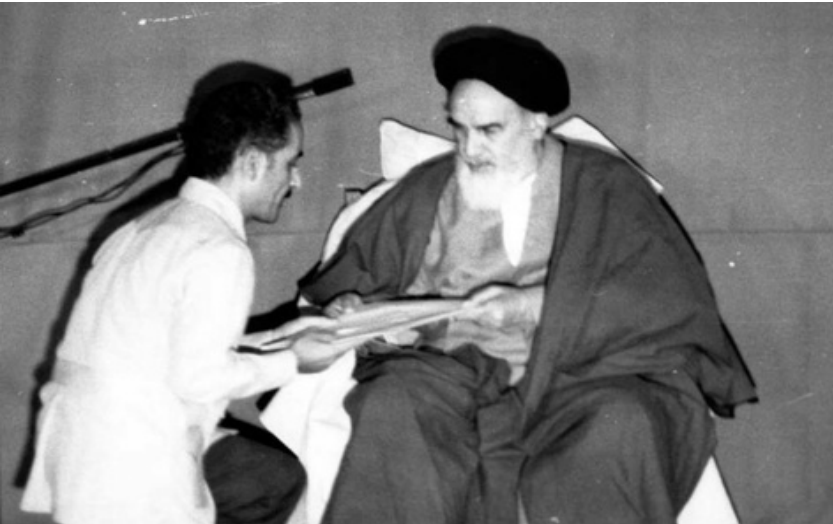
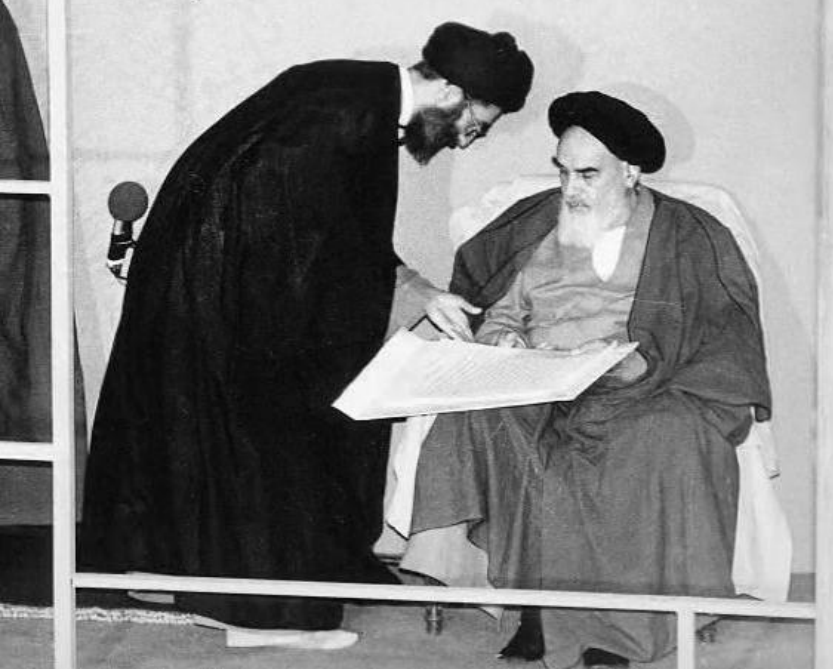
تحلیل، ترکیب، نقد، گزارش-نویسی)؛

۵. استفاده از فناوری اطلاعات؛

۶. ارائه گزارش مکتوب توسط طلاب.

۷. آموزش اصول و ضوابط پژوهش،

ریاست جمهوری

نویسنده: سید محمد علی صادقی مفرد

ریاست جمهوری

ایام ... خردادماه، تاریخی سرنوشت ساز و حماسه آفرین دارد که بازخوانی آن در هر زمان، به ویژه این روزها که انتخابات ریاست جمهوری و شوراها را پیش رو داریم، ضروری، آموزنده و جهت دهنده است.

خرداد امسال پنجاهمین سال نهضت مردمی به رهبری امام خمینی (ره) است. پنجاه سال قبل در چنین ماهی نهضت اسلامی زیر برق تیغ تهاجم رسانه ای و تسلیحاتی رژیم منسوخ ستم شاهی با سخنرانی تاریخی و دشمن کوب حضرت امام در مدرسه فیضیه و ایام عاشورای حسینی که تکلیف رژیم سفاک را مشخص کرد، اوج گرفت. آنگاه دستگیری آن بزرگوار و قیام خونین پانزده خرداد ۱۳۴۲ که حضرت امام فرمود: «من پانزده خرداد را برای همیشه عزای عمومی اعلام می کنم. پانزده خرداد و نوزده دی جاوید و زنده نگه داشته شود تا جلادی شاه از خاطر هر ها نرود و نسل های آینده جرایم شاهان سفاک را بدانند» و نیز فرمود: «در حقیقت دستاورد نهضت پانزده خرداد ۴۲ پیروزی ۲۲ بهمن ۵۷ بود» (۱).

اینک این روز تاریخی، با یاد و خاطره چهاردهم خرداد که یاد آور ارتحال ملکوتی و جانسوز معمار انقلاب اسلامی در سال ۱۳۶۸ است و مقارن با انتخاب رهبر عظیم الشأن آیت اله العظمی خامنه ای از سوی خبرگان امت است که تسلی بخش آن ضایعه بزرگ بود گرامی داشته می شود.

آنچه لازم و ضروری است، بازگشت و تجدید میثاق با اندیشه های حضرت امام خمینی (ره) است که ذخیره ای گران سنگ، برای همه نسل هاست؛ اندیشه هایی که جوهره انقلاب اسلامی و برگرفته از کتاب و سنت و سیره نبوی و علوی و رهبران راستین اسلام بود. می بایست همواره پیش رو و منشور

و سرلوحه عمل باشد؛ به ویژه در این مقطع تاریخی که انقلاب اسلامی و اندیشه های امام راحل مرزهای بین المللی را درنوردیده است.

امسال ۲۹ اردیبهشت ماه، رئیس جمهور دوره دوازدهم با رأی ملت انتخاب می شود. گفتنی ها در این مقوله بسیار است. دیدگاه حضرت امام (ره) در این باره، شرایط منتخبان، وظایف هواداران و کاندیداها و وظیفه ملت در این امر مهم و سرنوشت ساز و نقش انتخابات در یأس دشمن که به اختصار این موارد را مرور می کنیم.

حضرت امام در اهمیت حضور ملت فرمود: «از مسائلی که ما در پیش داریم، الان قضیه انتخابات رئیس جمهور است. من کار ندارم کی رئیس جمهور می شود، به من مربوط نیست، من خودم یک رأی دارم به هرکه دلم می خواهد می دهم، شما هم همین طور. اما اگر بخواهید در مقابل دنیا اظهار حیات بکنید که بگویید ما بعد از گذشتن چندین سال زنده هستیم، باید مشارکت کنید. اگر خدای نخواست از عدم مشارکت شما یک لطمه ای بر جمهوری اسلامی وارد بشود، بدانید که آحاد ما که این خلاف را کرده باشیم خدای نخواستہ مسئول هستیم؛ مسئول پیش خدا هستیم. مسئله، مسئله ریاست جمهور نیست؛ مسئله، مسئله اسلام است؛ مسئله، مسئله قواعد اسلام است؛ مسئله، مسئله حیثیت اسلام است» (۲).

همین دیدگاه را امروز در بیانات و رهنمودهای رهبر معظم انقلاب مشاهده می کنیم که همواره بر مشارکت حداکثری تأکید ورزیده اند؛ زیرا مشارکت همگانی قطع نظر از کاندیدای خاص، حضور ملی و پشتوانه مردمی را از نظام به نمایش می گذارد و آب پاکی روی دست دشمن می ریزد و آثارش را در موضع گیری بیگانگان دیده و می بینیم. ویژگی انقلاب اسلامی افزون بر جنبه مکتبی و رهبری عنصر مردمی

است که نظام را بیمه کرده و خواهد کرد. این در خصوص مشارکت عمومی به وجه اعم، اما آنچه مکمل این حضور است و در برابر دوست و دشمن جنبه راهبردی بیشتری دارد، انتخاب اصلح است.

اصلاح در نظام اسلامی تعریف خاص خود را دارد. اصلح کسی است که به تمام معنا نظام و خط امام و ولایت فقیه و حاکمیت مطلق ارزش های اسلامی را پذیرفته باشد، نه تنها در ادعا، بلکه در عمل. کدام کاندیدا را می توان یافت که در گفتار خود از امام و ولایت و اسلامیت دم نزند؟! هیچ کس! اما این را در عمل و کارکردها باید به آزمون گذاشت. کسی که از نام امام و عنوان ولایت استفاده ابزاری نکند و آنگاه که پای عمل و عرصه امتحان به میان می آید در برابر دشمنان خارجی و فرصت طلبان و کج اندیشان و منحرفان و فتنه گران داخلی با صلابت و قاطعیت موضع بگیرد و مواضع لیبرالی و صلح کلی نداشته باشد و زیر و بم حوادث گذشته می تواند شاهد صادقی بر صدق و کذب مدعیان و ادعاها باشد.

ویژگی های خط امام پیش روی ما است و مواضع رهبری نیز مشخص و روشن است. یک رئیس جمهور باید نماد فرهنگ انقلاب اسلامی، استکبارستیزی، دفاع از مظلوم، قاطعیت، شجاعت، اخلاص، دغدغه ارزش های دینی، مردم دوستی، سعه صدر و تحمل و به دور از بداخلاقی، خودمحوری، ریاکاری و فرصت طلبی و سازش کاری باشد. امیرمؤمنان علی علیه السلام می فرماید: «لا یقیم امر الله سبحانه الا من لا یصانع ولا یضارع ولا یتبع المطامع» (۳) فرمان خدا را نمی تواند اجرا کند مگر آن کس که سازش کار نباشد، رنگ پذیر نباشد، دستخوش مطامع نباشد.

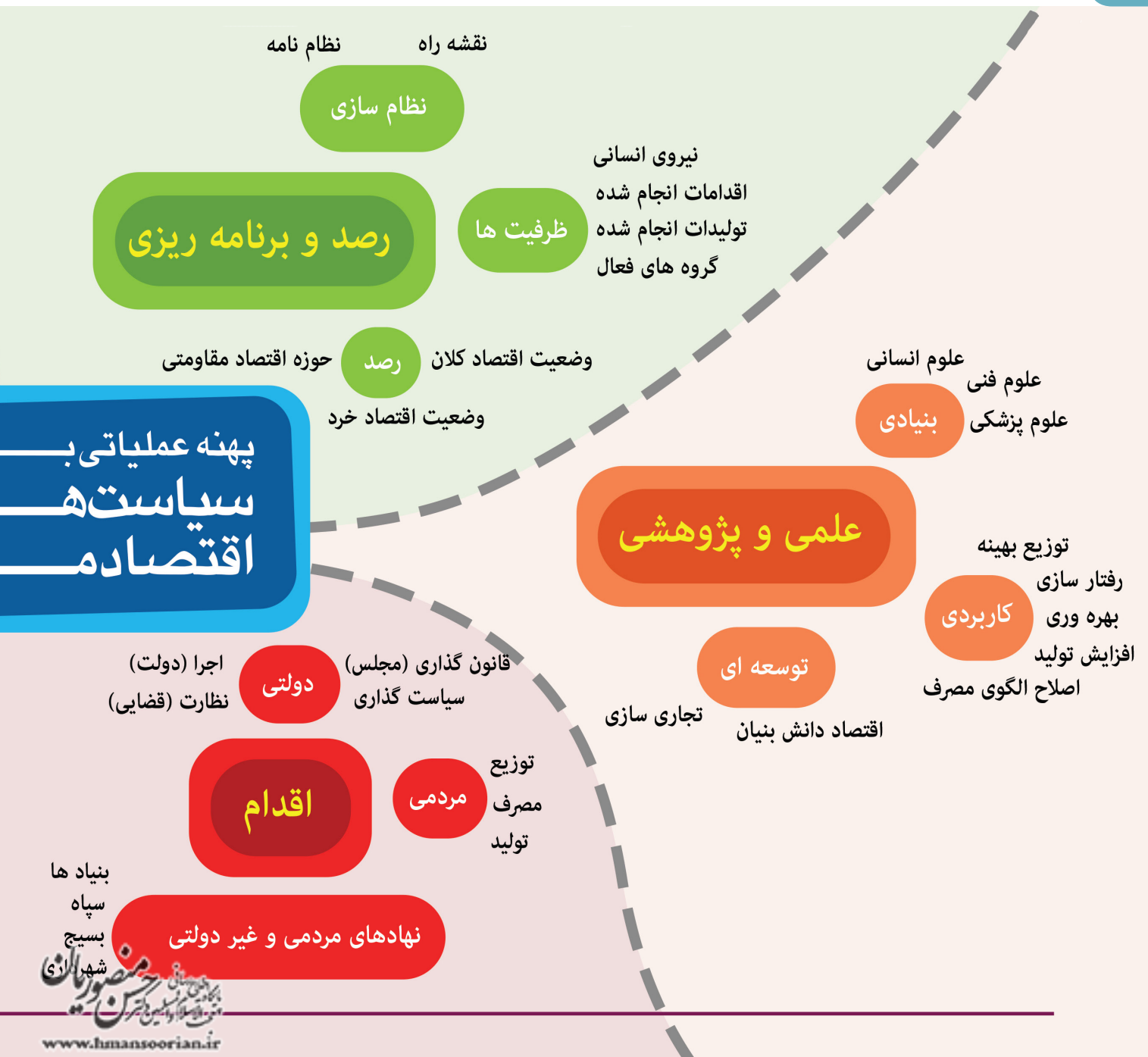
بدین ترتیب، سازش کاری و صلح کار بودن که حتی ضدانقلاب و ستون پنجم و دشمنان خارجی به استقبال بروند، یک نقطه منفی است که با وجود آن فرد سازش کار شایسته ریاست جمهوری نیست. رنگ پذیری و متأثر بودن از القائات

سیاسی جان تازه بگیرند که این فرایند نباید از دید توده مردم و نخبگان به ویژه علمای اسلام پنهان بماند. مسئولیت روحانیت در اینجا بسیار خطیر است. همان گونه که حضرت امام در وصیت نامه سیاسی الهی خود تأکید ورزیدند: «به جامعه روحانیت مخصوصاً مراجع عظام وصیت می کنم که خود را در مسائل جامعه، خصوصاً مثل انتخابات ریاست جمهوری و وکلای مجلس کنار نکشند و بی تفاوت نباشند.» (۴)

بنابراین در انتخابات رئیس جمهور آینده همگان مسئولند که با حماسه آفرینی باشکوه، فردی را برگزینند که

اندیشی و توجیه تخلفات کشانده و زمینه دست اندازی به سرمایه های مادی و معنوی را فراهم می کند و حقوق جامعه را به تباهی می کشاند. هستند جریان های سیاسی کج اندیش، منحرف، تجدید نظرخواه در آرمان های انقلاب که از دیر زمان در صحنه های سیاسی اجتماعی حضور دارند و چوب حراج به اصول انقلاب زده و در جریان فتنه، سازش کاری پیشه کرده و آب در آسیاب دشمن ریخته اند و برخی جریان های منحرف که اصول انقلاب را زیر سؤال برده و درصدد آنند که زیر علم و علامت برخی شخصیت ها و رانت های

اطرافیان، خانواده و جریان های خاص سیاسی نوعی بی ثباتی است که ریاست جمهوری را بازیچه ایادی دیگران کرده و از او استفاده ابزاری می کنند و این منافی با استقلال و ثبات و پایداری بر اصول است. رئیس حکومت نباید آلت دست این و آن باشد و اگر جز این باشد آبروی نظام را می برد و حاکمیت را دستخوش استحاله تدریجی و فاصله گرفتن از اصل و ارزش ها می کند و این همان چیزی است که دشمن می خواهد و برای آن سرمایه گذاری می کند. پیروی از مطامع خود یا دیگران نیز حاکمیت را به پرتگاه انحراف و کج

تا دشمنان و فرصت طلبان نتوانند از این فرصت تاریخی بهره برداری کنند و مانند همیشه مأیوس شوند. انشالله پی نوشت ها:

۱. کلمات قصار امام خمینی (ره).
۲. صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۳۲۸.
۳. نهج البلاغه، قصار ۱۱۰.
۴. صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۱۸۶.

تعامل با دیگر قوا، خویش، جامعه پذیری، آینده نگری، دلسوزی و ساده زیستی از دیگر الزامات است که شخص رئیس جمهور باید واجد آن باشد و اگر جز این بود حق ندارد خود را مطرح کند! جامعه نیز روی این محورها باید حساس باشد و این امانت را به نااهل نسپارد، و یک رأی دهنده باید براساس این موازین رأی دهد. صد البته که این انقلاب که برآمده از خون پاک شهدا است ناخالصی ها را کنار خواهد زد. به خواست خداوند و توجهات ولی عصر ارواحنا فدا، شاهد انتخاباتی پر شور، دشمن شکن و شایسته باشیم

هم تراز عظمت انقلاب و خط امام و رهبری فرزانه و نعمت بزرگ باشد. در این میان مسئولیت کاندیداها نیز بسیار سنگین است. ریاست جمهوری در نظام اسلامی یک امانت الهی و پست کلیدی است که بده بستان و هوا و هوس در آن جایگاهی ندارد. یک کاندیدا باید بسنجد آیا شرایط قانونی را دارد که به میدان بیاید یا نه؟ ویژگی های ضروری چون مدیریت، تدبیر، تجربه، کاردانی، برنامه محوری، تدین، تعبد، تعهد، درک سیاسی، عقلانیت، حسن سابقه، استقلال رأی، قانون مداری، کفایت سیاسی، روح

رای هریک از سای کلی قوامتی

انتخابات یکے از دور کن
مردم سالاری دینے است

اما مسئله‌ی انتخابات؛ برادران و خواهران عزیز! انتخابات در کشور ما بسیار مهم است، نه فقط انتخاب ریاست جمهوری؛ انتخابات مجلس هم همین‌جور است، انتخابات شوراها هم همین‌جور است. انتخابات یکی از دورکن مردم‌سالاری دینی است. مردم‌سالاری دینی روی دو ستون ایستاده است؛ یکی از این دو ستون رأی مردم است، انتخابات است. ما به برکت انتخابات به دنیا فخر می‌فروشیم. دشمنان برای کوبیدن ملت ایران و جمهوری اسلامی انتخابات ما را ندیده می‌گیرند و متهم میکنند. این نشان می‌دهد انتخابات خیلی مهم است. انتخابات بسیار مهم است. مایه‌ی عزت ملی است؛ مایه‌ی تقویت ملت ایران است؛ مایه‌ی آبروی ملت ایران است. البته در باب انتخابات ان‌شاءالله من باز هم صحبت خواهم کرد؛ آنچه امروز در [بارهی] مسئله‌ی انتخابات عرض میکنم این است که این یک پدیده‌ی اقتدارآفرین است؛ مردم دنیا، صاحب‌نظران دنیا در مقابل فکر مردم‌سالاری دینی که در دنیا مطرح شد، مجذوب شدند. در مقابل مکاتب گوناگون مثل لیبرالیسم و کمونیسم و فاشیسم و امثال اینها، امام بزرگوار مردم‌سالاری دینی را که همان جمهوری اسلامی است، وارد میدان کرد و ملتها را و خواص را در همه‌ی امکان‌های عالم،

در همه‌ی کشورهای دنیا مجذوب خود کرد. این مردم‌سالاری دینی متکی است به انتخابات و باید در انتخابات واقعاً ملت ایران بدرخشد. * آنچه من عرض میکنم و در درجه‌ی اول برای این حقیر مهم است، شرکت عمومی در انتخابات است و [اینکه] همه‌ی آحادی که میتوانند رأی بدهند و مشمول قانونند وارد انتخابات بشوند و انتخابات را پُرشور کنند؛ این اولین خواسته و مهمترین خواسته‌ی ما است. * آنچه در مورد انتخابات من عرض میکنم این است که در امر انتخابات مَرّ قانون باید عمل بشود؛ مَرّ قانون باید عمل بشود. نتیجه‌ی انتخابات ملت هرچه شد، این معتبر است، این قانون است. بنده در انتخاباتها دخالت نمیکنم؛ هیچ‌وقت به مردم نگفته‌ام و نمیگویم این کس را انتخاب کنید، آن کس را انتخاب نکنید. فقط یک جا بنده دخالت میکنم و آن جایی است که کسانی بخواهند در مقابل رأی مردم و انتخاب مردم بایستند و با مزاحمت در مقابل رأی مردم، رأی مردم را بشکنند. هرکس بخواهد با نتیجه‌ی آراء ملت در بیفتد، بنده در مقابلش می‌ایستم. در سالهای گذشته و انتخاباتهای گذشته هم همین‌جور بوده؛ در سال ۷۶ در سال ۸۴ در سال ۸۸ در سال ۹۲؛ بعضی مقابل چشم مردم بوده و مردم

مطلع شده‌اند؛ بعضی را هم مردم مطلع نشده‌اند اما این حقیر در جریان قرار گرفته‌ام. در همه‌ی این سالهایی که شمردم، کسانی بودند که میخواستند در مقابل انتخابات بایستند؛ که در سال ۸۸ آشکار شد و آمدند در میدان اردوکشی کردند، و در آن سالهای دیگر جور دیگری [بود]. در همه‌ی این سالها بنده ایستادم و گفتم نتیجه‌ی انتخابات مردم هرچه هست باید تحقق پیدا کند؛ این آنجایی است که من در امر انتخابات دخالت میکنم و در مقابل مخالفین و معارضین انتخابات می‌ایستم؛ اما در بقیه‌ی امور دیگر نه، باید مَرّ قانون عمل بشود؛ مردم تشخیص بدهند و حرکت کنند. * و من پیش‌بینی‌ام این است که به توفیق الهی انتخابات ما انتخابات پُرشوری خواهد بود، انتخابات فراگیری خواهد بود. امیدواریم ان‌شاءالله نتیجه‌ی انتخابات هم -چه در شوراها، چه در مورد ریاست جمهوری- چیزی باشد که موجب رضای الهی و سعادت ملت ایران باشد. و من میگویم انتخابات را خوب برگزار کنید؛ ملت سرفراز خواهد شد، ملت با انتخابات خوب پیش خواهد رفت و دشمن هم به توفیق الهی هیچ غلطی نمیتواند بکند. ۹۶/۱/۱
در جمع زائران و مجاوران حرم رضوی

۱۳۹۶

موسسه
اقتصاد و مفا
تولید اشتغال

اقتصاد مقاومتی

سال ۱۳۹۵ نیز با تمام فرازها و فرودهایش به پایان رسید، پایانی که چندان مناسب ایران و شهروندان ایرانی نبود. حجم گسترده مشکلات اقتصادی و از سوی دیگر رواج سیاست‌زدگی مسئولین را می‌توان از جمله شاخص‌های بارز سال ۱۳۹۵ دانست.

شهروندان ایرانی که بر اساس وعده‌های برجای مسئولین دولت امید و تدبیر و به خصوص دکتر روحانی، سال ۱۳۹۵ را آغاز دوباره رونق اقتصادی و بهبود اوضاع کشور خود می‌دانستند، هرگز نتوانستند رونق اقتصادی و بهبود شرایط را احساس نمایند!

به هر حال سال گذشته را می‌توان یکی از سخت‌ترین سال‌های دو دهه اخیر ایران برای شهروندان به لحاظ مسائل اقتصادی و معیشتی دانست. همین مسائل اقتصادی و نارضایتی شهروندان از وضعیت اقتصادی است که رهبر معظم انقلاب با اشراف کامل به آنها، در پیام نوروزی خود طبق سنت سال‌های گذشته مجدداً بر مسئله اقتصاد تأکید نمودند.

مقام معظم رهبری با اشاره به مسائل مهم داخلی و خارجی ایران، در مورد اهم مشکلات کشور فرمودند: «... هم تلخی‌هایی داشتیم که عمدتاً مربوط به مسائل اقتصادی و اجتماعی است که اشاره‌ای به آنها خواهیم کرد.»

ایشان مصداق مشکلات اصلی کشور در سال ۱۳۹۵ را نیز چنین دانستند: «تلخی‌ها و سختی‌ها عمدتاً مربوط به مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم است، طبقات متوسط و ضعیف در طول سال درگیر این مشکلات بودند و همچنان هستند. چون از وضع مردم مطلع هستیم، لذا تلخی را با هم می‌وجود حس می‌کنم؛ تلخی کام مردم، به خصوص مردم ضعیف و فرودست و طبقات ضعیف که مربوط به مسائل اقتصادی و مشکلات اقتصادی است، مثل گرانی، مثل بیکاری، مثل آسیب‌های اجتماعی که آنها هم عمدتاً

منشأ اقتصادی دارند، مثل تبعیض‌ها و نابرابری‌ها.»

معظم له با توجه به همین مشکلات اقتصادی و بحران‌های اجتماعی ناشی از آنها بود که شعار و برنامه سال جدید را نیز به اقتصاد تخصیص داده و سال ۱۳۹۶ را سال «اقتصاد مقاومتی، تولید - اشتغال» نامگذاری نمودند. رهبر معظم انقلاب طی نزدیک به یک دهه اخیر در کنار برشمردن افتخارات منطقه‌ای و بین‌المللی ایران که عزت، استقلال و بزرگی ایران و ایرانی را در بر می‌گیرد، به برخی نارسایی‌ها و مشکلاتی که ریشه داخلی داشته‌اند اشاره نموده و گلیه داشته‌اند.

انتخاب شعار سال ۱۳۹۶ را می‌توان توجه خاص و هشدارگونه مقام معظم رهبری به مسائل اقتصادی دانست. نامگذاری سال جدید به عنوان سال اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال را می‌توان مرحله‌ای بسیار مهم از چرخه هشدارهای رهبر معظم انقلاب دانست که از سال ۱۳۸۸ شروع شده و اولویت سیاست‌گذاری‌های ایران را به مسایل اقتصادی اختصاص داده‌اند. روندی که در نامگذاری سال‌های اخیر نمود یافته و علی‌رغم وجود مسائل سیاسی مهمی مانند انتخابات مجلس یا ریاست جمهوری و ...، اولویت استراتژیک کشور به مسایل اقتصادی داده شده که فرآیند نامگذاری سال‌ها از سوی مقام معظم رهبری به شرح زیر بوده است:

۱۳۸۸- حرکت به سمت اصلاح الگوی مصرف

۱۳۸۹ همت مضاعف، کار مضاعف ۱۳۹۰- جهاد اقتصادی

۱۳۹۱- تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

۱۳۹۲- حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی

۱۳۹۳- اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی

۱۳۹۴- دولت و ملت، همدلی و هم‌زبانی

۱۳۹۵- اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل

در حالی که سال ۱۳۹۵ از سوی رهبر معظم انقلاب به عنوان سال اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل نامگذاری شده بود و ایشان مستمراً بر راهبرد اقتصاد مقاومتی تأکید داشتند، اما دولت یازدهم نتوانست اقتصاد مقاومتی را عملی نموده و اقدامات اساسی در این زمینه صورت دهد!

دولت یازدهم و شخص دکتر روحانی با بکارگیری وزراء و مدیران سالخورده و پیر عملاً گرفتار فرسودگی جسمی و ذهنی هیأت دولت شده بود. برخی جلوه‌ها و مؤلفه‌های ضعف دولت در اجرایی ساختن اقتصاد مقاومتی به شرح زیر است:

یکم- وزراء، مدیران و سیاستگذاران سالخورده:

وزیران و مدیران ارشدی که از ابتدای انتخاب دکتر روحانی در سال ۱۳۹۲ به ریاست جمهوری از آنها به عنوان ژنرال‌های کارکشته و توانمند نام برده شده و امیدهای فراوانی به تدابیر و برنامه‌های آنان بود، خیلی زود تبدیل به مترسک‌های لرزانی شدند که خود بار سنگینی بر دوش دولت و شهروندان شدند.

علی‌رغم تمام پیش‌بینی‌ها برای تغییر و برکناری برخی وزیران و مدیران سالخورده و لرزان دولت، دکتر روحانی همچنان مصر به استفاده از آنان در جایگاه وزرات بوده است.

دوم- برجام‌گرایی افراطی:

دولت یازدهم که با احساس‌گرایی خاص که تا حدودی به توهم نزدیک بود، تمام مشکلات را به نتیجه مذاکرات هسته‌ای گره زده بود، امیدهای خیالی فراوانی به برجام در سال ۱۳۹۵ داشت تا با بهره‌گیری از نتایج آن بتواند مشکلات ایران و به خصوص مشکلات اقتصادی کشور را حل نماید.

اما هر چه به انتهای سال ۱۳۹۵ نزدیک‌تر شدیم، شهروندان بیشتر متوجه شدند که برجام تنها یک طبل

توخالی است که برای اجرای آن نیز باید هزینه‌های بسیار فراوانی پرداخت گردد. نتیجه برجام تا پایان سال ۱۳۹۵ را می‌توان در خرید و ورود دو فروند هواپیمای ایرباس نو خلاصه نمود که برای کارگران اروپایی معیشت بهتری را فراهم نمود!

رئیس جمهور محترم و برخی نزدیکان ایشان علی‌رغم شکست برجام در زمینه بهبود شرایط شهروندان، چشم خود را بر مشکلات اقتصادی کشور و وضعیت بد معیشت ایرانیان بسته و همچنان منتظر معجزه خیالی برجام هستند. امید بستن به برجام موجب شده است تا دولت اراده‌ای و توانی برای برنامه‌ریزی مناسب اقتصادی برای کشور نداشته باشد.

سوم- حقوق نجومی:

یکی از جلوه‌های ناکارآمدی دولت در اجرای شدن اقتصاد مقاومتی و بهبود شرایط اقتصادی ایران را می‌توان در ماجرای فیش‌های حقوقی نجومی دولتمردان دولت یازدهم به خوبی مشاهده نمود.

حقوق‌های نجومی برخی مدیران دولت که موجب نارضایتی شدید رهبر معظم انقلاب و اکثریت شهروندان ایران شده، جلوه‌های از ناکارآمدی مدیران دولت یازدهم و سیاست‌ها و برنامه‌های این دولت برای ایجاد رونق اقتصادی و بهبود شرایط کشور است، زیرا مدیران مذکور بیشتر به فکر دریافت حقوق و مزایای نجومی هستند و اقتصاد مقاومتی را در دریافت حقوق‌های نجومی عملی نموده‌اند!

چهارم- اختلاس‌ها و بانک‌ها:

یکی از جلوه‌های برجسته ناتوانی دولت یازدهم در سال ۱۳۹۵ را می‌توان در اختلاس‌های مهم بانکی تحت عنوان وام و تسهیلات خاص مشاهده نمود. مبالغ هنگفتی که با سود بسیار ناچیز یا بدون سود به افراد خاص نزدیک به دولت و برخی سیاسیون پرداخت شده و بازپرداخت آنها نیز غیر ممکن یا بسیار سخت است.

در حالی که دولت یازدهم و شخص دکتر روحانی در حال متهم کردن دولت قبل و مسئولین دولت نهم و دهم به فساد مالی و بانکی بودند، مسئولین

دولت یازدهم نیز در حال تقسیم ذخایر پولی بانک‌ها میان دوستان خود بودند. تقسیم، بذل و بخششی که نمونه بسیار روشن آن را می‌توان در بانک سرمایه مشاهده نمود، بانکی با تخلفات مالی بیش از هشت هزار میلیارد تومانی که البته در آستانه ورشستگی نیز قرار گرفته است.

بانک‌ها به جای کمک و پشتیبانی از اقتصاد ایران و به خصوص تولید و اشتغال و اقتصاد مقاومتی، در سال‌های اخیر تبدیل به زالوهای خون‌خواری شده‌اند که خون اقتصاد را مکیده و اقتصاد را ناتوان و ضعیف نموده‌اند. جلوه‌های ناکارآمدی دولت در سال‌های اخیر به خصوص سال ۱۳۹۵ بر همگان آشکار شده است و فشار اقتصادی

سنگین بر شهروندان و به خصوص جوانان ایرانی چنان طاقت‌فرسا و نگران کننده شده است که رهبر معظم انقلاب در سخنرانی خویشت در حرم رضوی در روز اول سال ۱۳۹۶ که می‌توان از آن به عنوان اعلام سیاست‌های نظام برای سال جدید نام برد، فرموده‌اند: «یکی از مشکلات عمده‌ی کنونی ما مسئله‌ی اقتصاد است.»

ایشان در سخنرانی حرم مطهر رضوی علیه‌السلام مجدداً، بر مشکلات اقتصادی و معیشتی شهروندان ایرانی تأکید نموده و می‌فرمایند: «مردم از لحاظ معیشت دچار مشکلند. مسأله‌ی بیکاری هست، مسأله‌ی سختی معیشت هست و مشکلات گوناگونی که در زمینه‌ی فرهنگی و اجتماعی به دنبال اینها می‌آید.»

اشاره رهبر معظم انقلاب به مشکلات اقتصادی و حتی معیشتی شهروندان و بحران بیکاری را می‌توان جلوه‌های از خطر آفرین شدن این بحران‌های اقتصادی برای نظام جمهوری اسلامی دانست که حتی اقتدار و پرستیژ ایران در نظام بین‌المللی را نیز تحت تأثیر خود قرار می‌دهد.

اما نکته بسیار مهمی که دولت یازدهم و شخص رئیس جمهور محترم به آن افتخار می‌کنند یعنی آرایه آمار خوش‌بینانه اقتصادی مانند کاهش تورم، بهبود شرایط اقتصادی ایران، نتایج خوش برجام و ... نیز مورد انتقاد

رهبر معظم انقلاب قرار گرفته و ایشان در این زمینه می‌فرمایند: «در بعضی از بخش‌های دیگر-مثل بخش معدن، مثل مسکن- عقب‌رفت داریم. یعنی آمارهای رسمی انسان را قانع نمی‌کند به اینکه حرکت عمومی به سمت رفع مشکلات اقتصادی است.»

با توجه به فعالیت‌های دولت و سیاست‌ها و برنامه اعلامی و اجرایی دولت یازدهم در سال‌های اخیر، می‌توان گفت که دولت در اجرایی ساختن اقتصاد مقاومتی شکست خورده است و ایران را بر لبه پرتگاه بحران‌های بزرگ اقتصادی قرار داده است. بحران‌های اقتصادی که خود موجب بروز و ظهور بحران‌های اجتماعی و در نهایت سیاسی خواهند شد.

نارضایتی شدید مردم از دولت و عدم محبوبیت دولت و آمارهای اقتصادی آن نزد افکار عمومی را می‌توان جلوه‌های از ناکارآمدی و شکست دولت یازدهم قلمداد نمود. شکستی که حتی می‌تواند تبعات بسیار سنگینی برای ایران و نظام جمهوری اسلامی نیز داشته باشد.

رهبر معظم انقلاب با اشراف بر این‌گونه مسایل است که امسال را نیز به سال اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال نامگذاری نموده‌اند. این نامگذاری را می‌توان ناشی از بلند نظری و توجه خاص و روزافزون رهبر فرزانه انقلاب به مسائل اقتصادی کشور، وضعیت معیشت شهروندان و اشتغال جوانان ایران دانست.

مؤلفه‌های اقتصادی مدنظر مقام معظم رهبری طی چند سال اخیر چندان مورد توجه دولت قرار نگرفته یا اینکه دولت توان سیاستگذاری مناسب و اجرای آنها را نداشته است. شعار امسال و سخنرانی روز اول سال جدید در حرم مطهر رضوی علیه‌السلام را می‌توان یکی از واضح‌ترین هشدارها و انتقادات ایشان از وضعیت اقتصادی کشور و سیاست‌های دولت طی چند دهه اخیر قلمداد نمود.

اقتصاد مقاومتی

۱- اقتصاد مقاومتی چه هست و چه نیست؟ خصوصیات مثبت آن و خصوصیات منفی و سلبی آن چیست؟

۱. یک الگوی علمی متناسب با نیازهای کشور ما است، اما منحصر به کشور ما هم نیست
۲. درون‌زا و برون‌گرا است درون‌گرا نیست
۳. مردم‌بنیاد
۴. دانش‌بنیان
۵. عدالت‌محور
۶. همیشه بارور خواهد بود و به مردم کمک خواهد کرد

۲. اقتصاد مقاومتی درون‌زا به چه معناست؟

یعنی از دل ظرفیتهای خود کشور ما و خود مردم ما می‌جوشد؛ رشد این نهال و این درخت، متکی است به امکانات کشور خودمان.

۴. آیا اقتصاد مقاومتی، اقتصادی دولتی است؟

اقتصادی که به عنوان اقتصاد مقاومتی مطرح می‌شود، مردم‌بنیاد است؛ یعنی بر محور دولت نیست و اقتصاد دولتی نیست، اقتصاد مردمی است؛ با اراده‌ی مردم، سرمایه‌ی مردم، حضور مردم تحقق پیدا می‌کند.

۳. آیا درون‌زایی اقتصاد مقاومتی همان درون‌گرایی اقتصاد است؟

نه، درون‌زا است، اما برون‌گرا است؛ با اقتصادهای جهانی تعامل دارد، با اقتصادهای کشورهای دیگر با قدرت مواجه می‌شود. بنابراین درون‌زا است، اما درون‌گرا نیست.

۶. با توجه به برنامه‌های اقتصاد مقاومتی، مشکلات کنونی اقتصاد کشور حل خواهد شد؟

در اینکه گفتیم اقتصاد مقاومتی بهترین راه حل مشکلات اقتصادی کشور است شکی نیست، اما معنای آن این نیست که ناظر به مشکلات کنونی کشور است. اقتصاد مقاومتی یعنی مقاوم‌سازی و محکم‌سازی پایه‌های اقتصاد کشور.

۵. عدالت در اقتصاد مقاومتی چگونه تعریف می‌شود؟

عدالت در این برنامه به معنای تقسیم فقر نیست، بلکه به معنای تولید ثروت و ثروت ملی را افزایش دادن است.

۸. ظرفیت‌های کشور ما در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی چه می‌باشد؟

۱. نیروی انسانی ما: ده میلیون دانش‌آموخته‌ی دانشگاه‌ها، بیش از چهار میلیون دانشجو، میلیون‌ها نیروی مجرب و ماهر
۲. منابع طبیعی: مجموع نفت و گاز ما از همه‌ی کشورهای دنیا بیشتر است، معادن طلا و معادن فلزات کمیاب، سنگ آهن، سنگهای قیمتی، انواع و اقسام فلزهای لازم و اساسی
۳. موقعیت جغرافیایی: با پانزده کشور همسایه هستیم و حمل و نقل ترانزیت داریم، در جنوب به دریای آزاد و در شمال به آبهای محدود منتهی می‌شود، ۳۷۰ میلیون جمعیت در همسایه ما زندگی میکنند
۴. زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری: سیاستهای اصل ۴۴، سند چشم‌انداز، زیرساخت‌های گوناگون مثل جاده و سد و پل و کارخانه

۷. آیا اقتصاد مقاومتی که شعار آن را میدهیم، تحقق‌پذیر است، ممکن است، یا نه، خیالات خام است؟

نخیر، کاملاً، عملاً، حتماً ممکن است. چون این کشور، دارای ظرفیتهای فوق‌العاده است.

۱۰. اگر تحقق اقتصاد مقاومتی ممکن است، الزامات آن چیست، چه کارهایی باید انجام بگیرد؟

۱. مسئولان باید از تولید ملی حمایت کنند
۲. صاحبان سرمایه و نیروی کار که تولیدگر هستند، باید به تولید ملی اهمیت بدهند
۳. صاحبان سرمایه در کشور، فعالیت‌های تولیدی را توسعه دهند بر فعالیتهای دیگر
۴. مردم در همه‌ی سطوح، تولید ملی را ترویج کنند

۹. آیا با وجود تحریم‌های اقتصادی می‌توان از ظرفیت‌های کشور استفاده کرد؟

ما در بسیاری از مسائل دیگر هم در عین تحریم توانسته‌ایم به نقطه‌های بسیار برجسته و بالا دست پیدا کنیم؛ مثل تولید علم، مثل صنعت و فناوری.

وظایف شورای شهر

نویسنده: محمد ظفر

- با توجه به نزدیک بودن انتخابات شورای شهر و عدم آگاهی کامل بیشتر مردم از وظایف شورای شهر و اختیاراتشان این مطلب گردآوری شده تا کمکی به رفع این نیاز باشد. زیرا برای انتخاب کادر مناسب جهت شورای شهر ابتدا باید وظایف شورا را دانست تا بتوان شایسته ترین افراد را برای انجام این وظایف انتخاب کرد. در قانون اساسی وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهر به شرح زیر می باشد
- انتخاب شهردار برای مدت چهار سال
  - تبصره ۱- شورای اسلامی شهر موظف است بلافاصله پس از رسمیت یافتن نسبت به انتخاب شهردار واجد شرایط اقدام نماید.
  - تبصره ۲- شهردار نمی تواند همزمان عضو شورای شهر باشد.
  - تبصره ۳- نصب شهرداران در شهرها با جمعیت بیشتر از دویست هزار نفر و مراکز استان بنا به پیشنهاد شورای شهر و حکم وزیر کشور و در سایر شهرها به پیشنهاد شورای شهر و حکم استاندار صورت می گیرد.
  - تبصره ۴- دوره خدمت شهردار در موارد زیر خاتمه می پذیرد.
    - الف: استعفای کتبی با تصویب شورا
    - ب: برکناری توسط شورای شهر با رعایت مقررات قانونی
    - ج: تعلیق طبق مقررات قانونی
    - د: فقدان هر یک از شرایط احراز سمت شهردار به تشخیص شورای شهر.
  - ۲- بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارساییهای اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی حوزه
  - انتخابیه و تهیه طرحها و پیشنهادهای اصلاحی و راه حلها کاربردی در این زمینه ها جهت برنامه ریزی و ارائه آن به مقامات مسئول ذیربط
  - ۳- نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورا و طرحهای مصوب در امور شهرداری و سایر سازمانهای خدماتی در صورتی که این نظارت مخل جریان عادی این امور نگردد.
  - ۴- همکاری با مسئولین اجرایی و نهادهای و سازمانهای مملکتی در زمینه های مختلف اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، اقتصادی و عمرانی بنا به درخواست آنان.
  - ۵- برنامه ریزی در خصوص مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی با موافقت دستگاههای ذیربط.
  - ۶- تشویق و ترغیب مردم در خصوص گسترش مراکز تفریحی، ورزشی و فرهنگی با هماهنگی دستگاههای ذیربط.
  - ۷- اقدام در خصوص تشکیل انجمنها و نهادهای اجتماعی، امدادی، ارشادی و تاسیس تعاونیهای تولید و توزیع و مصرف، نیز انجام آمارگیری، تحقیقات محلی و توزیع ارزاق عمومی با توافق دستگاههای ذیربط.
  - ۸- نظارت بر حسن اداره و حفظ سرمایه و داراییهای نقدی، جنسی و اموال منقول و غیرمنقول شهرداری و همچنین نظارت بر حساب درآمد و هزینه آنها به گونه ای که مخل جریان عادی امور شهرداری نباشد.
- ۹- تصویب آیین نامه های پیشنهادی شهرداری پس از رسیدگی به آنها با رعایت دستورالعملهای وزارت کشور.
- ۱۰- تایید صورت جامع درآمد و هزینه شهرداری که هر شش ماه یکبار توسط شهرداری تهیه می شود و انتشار آن برای اطلاع عمومی و ارسال نسخه ای از آن به وزارت کشور.
- ۱۱- همکاری با شهرداری جهت تصویب طرح حدود شهر با رعایت طرحهای هادی و جامع شهرسازی پس از تهیه آن توسط شهرداری با تایید وزارت کشور و وزارت مسکن و شهرسازی.
- ۱۲- تصویب بودجه، اصلاح و متمم بودجه سالانه شهرداری و موسسات و شرکتهای وابسته به شهرداری با رعایت آیین نامه مالی شهرداریها و همچنین تصویب بودجه شورای شهر.
- تبصره - کلیه درآمدهای شهرداری به حسابهایی که با تایید شورای شهر در بانکها افتتاح می شود واریز و طبق قوانین مربوطه هزینه خواهد شد.
- ۱۳- تصویب وامهای پیشنهادی شهرداری پس از بررسی دقیق نسبت به مبلغ، مدت و میزان کارمزد.
- ۱۴- تصویب معاملات و نظارت بر آنها اعم از خرید، فروش، مقاطعه، اجاره و استیجاره که به نام شهر و شهرداری صورت می پذیرد با در نظر گرفتن صرفه و صلاح و با رعایت مقررات آیین نامه مالی و معاملات شهرداری.
- تبصره - به منظور تسریع در پیشرفت

امور شهرداری، شورا می‌تواند اختیار تصویب و انجام معاملات را تا میزان معینی با رعایت آیین نامه معاملات شهرداری به شهردار واگذار نماید.

۱۵- تصویب اساسنامه موسسات و شرکتهای وابسته به شهرداری با تایید و موافقت وزارت کشور.

۱۶- تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود.

۱۷- نظارت بر حسن جریان دعاوی مربوط به شهرداری.

۱۸- نظارت بر امور بهداشت حوزہ شهر.

۱۹- نظارت بر امور تماشاخانه‌ها، سینماها، و دیگر اماکن عمومی، که توسط بخش خصوصی، تعاونی و یا دولتی اداره می‌شود با وضع و تدوین مقررات خاص برای حسن ترتیب، نظافت و بهداشت این قبیل موسسات بر طبق پیشنهاد شهرداری و اتخاذ تدابیر احتیاطی جهت جلوگیری از خطر آتش‌سوزی و مانند آن.

۲۰- تصویب مقررات لازم جهت اراضی غیرمحصور شهری از نظر بهداشت و آسایش عمومی و عمران و زیبای شهر.

۲۱- نظارت بر ایجاد گورستان، غسالخانه و تهیه وسایل حمل اموات مطابق با اصول بهداشت و توسعه شهر.

۲۲- وضع مقررات و نظارت بر حفر مجاری و مسیرهای تاسیسات شهری.

۲۳- نظارت بر اجرای طرحهای مربوط به ایجاد و توسعه معابر، خیابانها، میدین و فضاهای سبز و تاسیسات عمومی شهر بر طبق مقررات موضوعه.

۲۴- تصویب نامگذاری معابر، میدین، خیابانها، کوچه و کوی در حوزہ شهری

و همچنین تغییر نام آنها.

۲۵- تصویب مقررات لازم به پیشنهاد شهرداری جهت نوشتن هر نوع مطلب و یا الصاق هر نوع نوشته و آگهی و تابلو بر روی دیوارهای شهر با رعایت مقررات موضوعه و انتشار آن برای اطلاع عموم.

۲۶- تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملات شهرداریها.

۲۷- تصویب نرخ کرایه وسایل نقلیه درون شهری.

۲۸- وضع مقررات مربوط به ایجاد و اداره میدانهای عمومی توسط شهرداری برای خرید و فروش مایحتاج عمومی با رعایت مقررات موضوعه.

۲۹- وضع مقررات لازم در مورد تشریک مساعی شهرداری با ادارات و دستگاههای ذیربط برای دایر کردن نمایشگاههای کشاورزی، هنری، بازرگانی و غیره.

تبصره ۱- در کلیه قوانین و مقرراتی که انجمن شهر عهده‌دار وظایفی بوده است شورای اسلامی شهر با رعایت مقررات این قانون بعد از یک سال از تاریخ تصویب جانشین انجمن شهر خواهد بود.

تبصره ۲- وزارت خانه‌ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت و سازمانهایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است موظف‌اند در طول مدت یک سال مذکور در تبصره فوق با بررسی قوانین و مقررات مربوط به خود هر کجا نامی از انجمن شهر سابق آمده و وظایفی را به آن محول نموده است جهت اصلاح این گونه موارد لایحه اصلاحی به مجلس شورای اسلامی ارائه نمایند.

۳۰- نظارت بر حسن اداره امور مالی شهرداری و کلیه سازمانها، موسسات، شرکتهای وابسته و تابعه شهرداری و

حفظ سرمایه، دارایی‌ها، اموال عمومی و اختصاصی شهرداری، و همچنین نظارت بر حساب درآمد و هزینه آنها با انتخاب حسابرس رسمی و اعلام موارد نقض و تخلف به شهردار و ایگریهای لازم بر اساس مقررات قانونی

تبصره - کلیه پرداختهای شهرداری در حدود بودجه مصوب با اسناد مثبته و با رعایت مقررات مالی و معاملاتی شهرداری به عمل می‌آید که این اسناد باید به امضای شهردار و ذی حساب یا قائم مقام آنان که مورد تأیید شورا شهر باشند برسد.

۳۱- شورا موظف است در پایان هر سال مالی صورت بودجه و هزینه خود را جهت اطلاع عموم منتشر نماید و نسخه ای از آن را جهت بررسی به شورای شهرستان و استان ارسال کند.

۳۲- واحدهای شهرستانی کلیه سازمانها و موسسات دولتی و موسسات عمومی غیر دولتی که در زمینه ارائه خدمات شهری وظایفی را بر عهده دارند، موظفند برنامه سالانه خود را در خصوص خدمات شهری که در چهارچوب اعتبارات و بودجه سالانه خود تنظیم شده به شورا ارائه نمایند.

۳۳- همکاری با شورای تأمین شهرستان در حدود قوانین و مقررات

۳۴- بررسی و تأیید طرحهای هادی و جامع شهرسازی و تفصیلی و حریم و محدوده قانونی شهرها پس از ارائه آن توسط شهرداری و ارسال به مراجع ذی ربط قانونی جهت تصویب نهایی.

به مناسبت مبعث

شاعر: غلامرضا سازگار

امشب دلم از عالم اسرار خیر یافت
شده بی خبر از خویش و زدندار خیر یافت
از گمشده خویش دگر بار خبر یافت
در دشت کویر از گل بی خار خبر یافت
وز مهر فروزان به شب تار خبر یافت
در غار حرا پر زد و از یار خبر یافت
صحرای کویر آمده گلزار نبوت
امشب شده ام غرق در انوار نبوت
تزیل ملایک به زمین باد مبارک
تهلیل به جبریل امین باد مبارک
تسبیح خداوند مبین باد مبارک
رحمت زیسار و ز یمین باد مبارک
بر اهل یقین نور یقین باد مبارک
بر ختم رسل رایت دین باد مبارک
بت ها همه اقرار به توحید نمودند
یکبار لب خویش به تکبیر گشودند
ای شهر خدا این همه تمجید مبارک
ای ظلمت شب پرتو خورشید مبارک
ای مگه به خاکت گل امید مبارک
ای کودک در گور نهان عید مبارک
ای غار حرا جلوه توحید مبارک
انوار خدا در تو درخشید مبارک
ای در یتیم از صدف جلوه گری کن
بیرون شو و ابناء بشر را پدری کن
این نغمه وحی است به پا خیز
محمد (صلی الله علیه و آله)
تا چند بود تیغ ستم تیز
محمد (صلی الله علیه و آله)
از خون شده جام همه لبریز
محمد (صلی الله علیه و آله)
برخیز و برافروز و برانگیز
محمد (صلی الله علیه و آله)
بت های حرم را تو فرو ریز
محمد (صلی الله علیه و آله)
تو با حق و حق با تو بود نیز
محمد (صلی الله علیه و آله)
از جانب ما منجی ابناء بشر باش
بارید اگر سنگ تو با خنده سپر باش
تو با سخن زنده خود مصحف نوری
تو صبح امید همه را شمس ظهوری
تو رهبر جن و ملک و آدم و حوری
تو در دل تاریکی غم برق سروری
تو منجی هر دخترک زنده به گوری
تو ریشه کن ظلم و فساد و زر و زوری
فریاد برآور که بشیرت و نذیری
تا حشر رسولی و سراجی و منیری
پیغامبران دست به دامن تو بودند
در بین کتب پیرو قرآن تو بودند
گمگشته صحرا و بیابان تو بودند
گلهای خدا بوی گلستان تو بودند
پیش از تو همه در خط فرمان تو بودند
آری همه شاگرد دبستان تو بودند
پیش از گل آدم گل این باغ تو بودی
تعلیم ده بلبل این باغ تو بودی
تا چند خرد بسته به زنجیر جهالت
تا چند بشر دستخوش کفر و ضلالت
تا کی گذرد عمر خلاق به بطالت
تا چند زند پست ترین، لاف جلالت
تا چند شود طعمه بیداد، عدالت
ای بر سرت از جانب حق تاج رسالت
شب روبه زوال است و سحر منتظر تو است
از غار برون آ که بشر منتظر تو است
ای مکتب توحید تو تا حشر سر افراز
ای روح خرد بر سر کوی تو به پرواز
ای کرده خدا حکم نبوت به تو ابراز
دین و سخن و حکم و کتابت همه اعجاز
آیین تو در کل ملل هست بشر ساز
اسلام تو با آیه اقرار شده آغاز
اللهم صل علی محمد و
آل محمد و عجل فرجهم

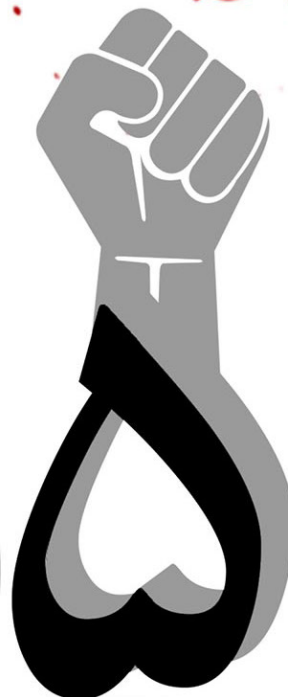

پیامبر اکرم (صلوات الله علیه و آله) می فرمایند:
خداوند در شب نیمه شعبان ملکی را نازل فرموده که از غروب خورشید تا طلوع فجر ندا می دهد:
آیا استغفار کننده ای در این شهر نیست تا او را نیامرزم و آیا طالب رزقی نیست که او را
رزق و روزی دهم.

اقبال الاعمال، ج ۲، ص ۳۳۲

پانزده خرداد مبدأ نهضت اسلام ایران است

خرداد

۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰
۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸
۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵
۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱

امام خمینی(ره): من روز ۱۵ خرداد را برای همیشه عزای عمومی اعلام می‌کنم.